

YENİ BÖLGESEL KALKINMA YAKLAŞIMI VE KALKINMA AJANSLARI: KARACADAĞ KALKINMA AJANSI ÖRNEĞİ

Dr. İlhan KARAKOYUN

Karacadağ Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri

Selahaddini Eyyubi Mah. Urfa Bulvarı No: 15/A 21080 Bağlar /DİYARBAKIR

ikarakoyun@karacadaq.org.tr

ÖZET

20 nci yüzyılın son çeyreğinde artan ve 21 inci yüzyılın başlarında zirve yapan küreselleşme eğilimi, bir taraftan ekonominin önündeki ulusal engelleri ortadan kaldırırken, diğer taraftan ekonomik kalkınma ve bölgesel gelişmenin öncü ve itici güçleri olarak yerel ve bölgesel dinamiklerin önemini arttırmış ve kalkınma anlayışında bölgesel kalkınma “*merkezi bir rol*” oynamaya başlamıştır.

Küreselleşme sürecinin yarattığı rekabet, yerel birimleri birer ekonomik aktör konumuna getirmiştir. Yerel kaynaklarını ve potansiyellerini iyi harekete geçirerek belirli sektörlerde uzmanlaşan bölgelerin, dünya ekonomisinde de diğer bölgelerle karşılaştırıldığında birtakım üstünlük ve rekabet avantajları elde ettikleri gözlemlenmektedir. Şüphesiz, bu üstünlük ve avantajların elde edilmesi kendiliğinden ortaya çıkan birer olgu olmayıp bölgedeki kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) işbirliği ve güç birliği yaparak belirli strateji ve politikalar doğrultusunda organize olmaları ve ortak hareket etmelerinin bir sonucudur.

Ülkemizde, planlı ekonomik kalkınma anlayışının benimsendiği 1960’lı yıllardan beri, bölgesel gelişmeye ve bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının giderilmesine özel bir önem verilmiştir. Hazırlanan bütün kalkınma planlarında bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesi öncelikli alanlardan biri olmuş; bölgesel gelişmenin hızlandırılması ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının giderilmesi amacıyla bölgesel gelişme planlarının yanı sıra çeşitli kalkınma araçları kullanılmıştır.

Dünyadaki ekonomik konjonktüre paralel olarak ülkemiz ekonomisi de büyük değişim ve dönüşümler geçirmiştir. Özellikle 24 Ocak 1980 Kararlarından sonra, hızlı bir dışa açılma, ekonomi politikalarında yapısal dönüşüm ve uluslararası piyasalara entegre olma süreci yaşanmıştır.

Ancak, elde edilen bütün kazanımlara rağmen, ülkemizde bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklılıkları bugün de önemli bir ekonomik ve sosyal sorun olarak varlığını sürdürmekte ve gündemin en ön sıralarında yer almaya devam etmektedir. Günümüzde, geri kalmış bölgelerimizin yerel kaynak ve potansiyellerinin harekete geçirilerek istihdam düzeylerinin artırılması, işsizliğin azaltılması ve

rekabet güçlerinin geliştirilmesi suretiyle bölgeler arası ve bölge içi ekonomik ve sosyal gelişmişlik farklılıklarının azaltılması ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi ülkemizin temel öncelikleri arasındadır.

Bu amacı gerçekleştirmek için diğer ekonomik ve sosyal tedbirlerin yanında, yerel katılımı arttıracak, ortak girişim alanlarını geliştirecek ve yerel ekonomik gelişmeye yerel aktörlerin ortak katılımını düzenleyecek yeni yerel yönetim modelleri ile kurumsal yapılara ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı karşılamak düşüncesiyle ülkemizde oluşturulan ve bölgesel gelişmede yeni bir hamle olarak değerlendirilebilecek kurumsal yapıların başında bölgesel kalkınma ajansları gelmektedir.

DPT Müsteşarlığı koordinasyonunda ve Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı'nın da katkılarıyla yapılan İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması ile ilgili çalışma sonucunda; Düzey 1 olarak 12, Düzey 2 olarak 26 ve Düzey 3 olarak da 81 (il) İstatistikî Bölge Birimi tanımlanmış olup, buna ilişkin Bakanlar Kurulu'nun 2002/4720 sayılı kararı 22 Eylül 2002 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Buna göre, bölgesel istatistiklerin toplanması, geliştirilmesi, bölgelerin sosyo-ekonomik analizlerinin yapılması, bölgesel politikaların çerçevesinin belirlenmesi ve AB Bölgesel İstatistik Sistemine uygun karşılaştırılabilir istatistikî veri tabanı oluşturulması amacıyla ülke genelinde İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) tanımlanmıştır (DPT, 2003: 102-103).

Düzey 2 olarak tanımlanan 26 bölge esas alınarak 2006 yılında çıkarılan 5449 sayılı Kanunla "*Kalkınma Ajansları*" kurulmuştur. Bu ajanslardan biri de TRC2 Bölgesi'nde (Diyarbakır-Şanlıurfa) faaliyet göstermek üzere kurulan Karacadağ Kalkınma Ajansı'dır.

DPT tarafından İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey-2'ler esas alınarak yapılan sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre, TRC2 Bölgesi (Diyarbakır-Şanlıurfa) 26 bölge içerisinde 23 üncü sırada yer almaktadır. Bölgenin sağlık sektörü gelişmişlik sırası 23 ve eğitim sektörü gelişmişlik sırası 25'tir (DPT, 2003: 107, 125 ve 131).

Bu çalışmada; Kalkınma Ajanslarının kuruluş amacı ve süreci ile Avrupa ve dünyadaki uygulamaları gözden geçirildikten sonra, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre ülkemizin en az gelişmiş bölgelerinden biri olan TRC2 Bölgesinde (Diyarbakır-Şanlıurfa) kurulan Karacadağ Kalkınma Ajansı'nın kuruluşu ve çalışmaları örnek olarak irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Kalkınma, Kalkınma Ajansları, Karacadağ Kalkınma Ajansı.

1. GİRİŞ

20 nci yüzyılın son çeyreğinde artan ve 21 inci yüzyılın başlarında zirve yapan küreselleşme eğilimi, bir taraftan ekonomilerin önündeki ulusal engelleri ortadan kaldırırken, diğer taraftan ekonomik kalkınma ve bölgesel gelişmenin öncü ve itici güçleri olarak yerel ve bölgesel dinamiklerin önemini arttırmış ve kalkınma anlayışında bölgesel kalkınma yaklaşımı ön plana çıkmaya başlamıştır.

Küreselleşme sürecinin yarattığı rekabet, yerel/bölgesel birimleri birer ekonomik aktör konumuna getirmiştir. Stratejik planlama anlayışıyla yerel kaynaklarını ve potansiyellerini iyi harekete geçirerek belirli sektörlerde uzmanlaşan bölgelerin, dünya ekonomisinde de diğer bölgelerle karşılaştırıldığında birtakım üstünlük ve rekabet avantajları elde ettikleri gözlemlenmektedir. Şüphesiz, bu üstünlük ve avantajların elde edilmesi kendiliğinden ortaya çıkan birer olgu olmayıp bölgedeki kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) işbirliği ve güç birliği yaparak belirli strateji ve politikalar doğrultusunda organize olmaları ve ortak hareket etmelerinin bir sonucudur.

Ülkemizde, planlı ekonomik kalkınma anlayışının benimsendiği 1960'lı yıllardan beri, bölgesel gelişmeye ve bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının giderilmesine özel bir önem verilmiştir. Hazırlanan bütün kalkınma planlarında bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesi öncelikli alanlardan biri olmuş; bölgesel gelişmenin hızlandırılması ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının giderilmesi amacıyla bölgesel gelişme planlarının yanı sıra çeşitli kalkınma araçları kullanılmıştır.

Dünyadaki ekonomik konjonktüre paralel olarak ülkemiz ekonomisi de büyük değişim ve dönüşümler geçirmiştir. Özellikle 24 Ocak 1980 Kararlarından sonra, hızlı bir dışa açılma, ekonomi politikalarında yapısal dönüşüm ve uluslararası piyasalara entegre olma süreci yaşanmıştır.

Ancak, elde edilen bütün kazanımlara rağmen, ülkemizde bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklılıkları bugün de önemli bir ekonomik ve sosyal sorun olarak varlığını sürdürmekte ve gündemin en ön sıralarında yer almaya devam etmektedir. Günümüzde, geri kalmış bölgelerimizin yerel kaynak ve potansiyellerinin harekete geçirilerek istihdam düzeylerinin artırılması, işsizliğin azaltılması ve rekabet güçlerinin geliştirilmesi suretiyle bölgeler arası ve bölge içi ekonomik ve sosyal gelişmişlik farklılıklarının azaltılması ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi ülkemizin temel öncelikleri arasındadır.

Bu amacı gerçekleştirmek için diğer ekonomik ve sosyal tedbirlerin yanında, yerel katılımı arttıracak, ortak girişim alanlarını geliştirecek ve yerel ekonomik gelişmeye yerel aktörlerin ortak katılımını düzenleyecek yeni yerel yönetim modelleri ile kurumsal yapılara ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı karşılamak düşüncesiyle ülkemizde oluşturulan ve bölgesel gelişmede yeni bir hamle olarak değerlendirilebilecek kurumsal yapıların başında bölgesel kalkınma ajansları gelmektedir.

DPT Müsteşarlığı koordinasyonunda ve Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı'nın da katkılarıyla yapılan İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması ile ilgili çalışma sonucunda; düzey 2 olarak tanımlanan 26 bölge esas alınarak 2006 yılında çıkarılan 5449 sayılı Kanunla "*Kalkınma Ajansları*" kurulmuştur.

Bu ajanslardan biri de TRC2 Bölgesi'nde (Diyarbakır-Şanlıurfa) faaliyet göstermek üzere kurulan Karacadağ Kalkınma Ajansı'dır.

Bu çalışmada; *"bölgesel kalkınmada kalkınma ajansları nasıl bir rol oynayabilir?"* sorusunun cevabı verilmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla, Kalkınma Ajanslarının kuruluş amacı ve süreci ile Avrupa ve dünyadaki uygulamaları gözden geçirildikten sonra, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre ülkemizin en az gelişmiş bölgelerinden biri olan TRC2 Bölgesinde (Diyarbakır-Şanlıurfa) kurulan Karacadağ Kalkınma Ajansı'nın kuruluşu ve çalışmaları örnek olarak irdelenmektedir.

2. YENİ BÖLGESEL KALKINMA YAKLAŞIMI

Daha önce de belirtildiği gibi, artan küreselleşme eğilimi, bir taraftan ekonominin önündeki ulusal engelleri ortadan kaldırırken, diğer taraftan ekonomik kararların alınmasında yoğun rekabetin etkisini ön plana çıkarmıştır. Küreselleşen dünyada, merkezi planlama, merkezi karar alma ve uygulama anlayışı ile yaygın bir ekonomik ve sosyal kalkınmayı gerçekleştirmenin olanaklı olmadığı da anlaşılmıştır. Bu durum, ekonomik kalkınma ve bölgesel gelişmenin öncü ve itici güçleri olarak yerel ve bölgesel dinamiklerin önemini arttırmış ve kalkınma anlayışında bölgesel kalkınma *"merkezi bir rol"* oynamaya başlamıştır. *"Gelinen aşamada temel anlayış; bölgesel gelişmenin tepeden-aşağı değil, yerel aktörlerin katılımıyla aşağıdan-yukarı olması doğrudur"* (DPT, 2004: 10).

2000'lerin başından itibaren Türkiye'de bölgesel gelişme politikalarında köklü bir değişim ve dönüşümün yaşandığı görülmektedir. *"Bugüne kadar bölgesel politikalar ağırlıklı olarak görece az gelişmiş bölgelerimizin kalkındırılmasıyla bölgeler arası eşitsizliklerin azaltılmasını hedeflerken, artık bölgesel ekonomilerin rekabet gücünün artırılması ve ulusal kalkınmaya daha fazla katkıda bulunması da önem kazanmıştır"* (DPT, 2010: 3). Bu değişim ve dönüşümün bir sonucu olarak, merkezi planlama yerine, planlama çabalarının bölgelere yaygınlaşması ve yeni planlama anlayışında bölgelerdeki paydaşların esas alınması yaklaşımı öne çıkmaya başlamıştır.

Yeni bölgesel planlama yaklaşımının en önemli unsurlarından biri *"katılımcılık"* olup planlama süreci, bölgedeki aktörler için *"katılımcı bir öğrenme süreci"* olarak ele alınmaktadır. Buna göre, *"katılımcıların etkin biçimde içerisinde yer alacakları planlama faaliyetlerinde hem ortak iş yapma kültürü gelişecek hem de yerelde kurumsal bilincin yükselmesi sağlanacaktır. Artık değişim sadece dışarıdan beklenen bir unsur olarak görülmeyecek, bölge aktörleri dış dünyadaki değişimleri de gözeterek bölgelerinin kalkınmasında aktif rol alacaktır. Yeni anlayışla bölge planlama, yenilikçi olmayı, yeni kalkınma fikirleri geliştirmeyi gerektirmektedir"* (DPT, 2010: 4).

Yeni bölgesel planlama yaklaşımı, planlamayı, durağan değil, dinamik bir süreç olarak görmektedir. Dünyadaki hızlı değişime paralel olarak, bölgesel planların da bu değişime ayak uyduracak şekilde sürekli gözden geçirilmesi öngörülmektedir. Başka bir deyişle, bölgesel planlamada, *"stratejik planlama yaklaşımı"* benimsenmektedir.

Yeni yaklaşımda, planlama ve kalkınma sürecinde bölgeler pasif birimler olarak değil, yerel

potansiyelin harekete geçirildiği ve yerel dinamiklerin etkin olduğu bölgesel kalkınmada aktif olarak rol alan birimler olarak değerlendirilmektedir. Planlama sürecinde, Bölgeler, gelişme vizyonlarını kendileri belirlemekte ve bölgenin kaynaklarını bu vizyon doğrultusunda yönlendirebilmektedir. Bu yaklaşımda planlama, teknik ve masa başında yürütülen bir süreç olmaktan ziyade, bölgedeki paydaşların birlikte yürüttükleri katılımcı ve sosyal bir süreç olup bu süreçte, “... planlama, bölgelerin farklılaşan koşul ve ihtiyaçlarına cevap vermek, bu anlamda politika ve uygulama araçları geliştirmede yenilikçiliği öne çıkarmaktadır. Aşağıdan yukarı ve yukarıdan aşağı planlama yaklaşımlarının bütünleştirilmesiyle de ulusal, bölgesel ve yerel düzeydeki önceliklerin uyumu gözetilmektedir” (DPT, 2010: 7).

Bölgedeki paydaşların katkı ve katılımlarıyla gerçekleştirilecek planlama süreci, bölgedeki katılımcı demokrasi kültürünün gelişmesine yardımcı olacaktır. Bu kültürün gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla, bölgedeki aktörlerin ortak amaçlar etrafında birleşmelerini, bu doğrultuda işbirlikleri geliştirmelerini ve bölgede yaşayanların kendilerini etkileyen/etkileyecek kararlara daha etkili bir şekilde katılmalarını kolaylaştıracaktır.

3. DÜNYADA VE AVRUPA'DA KALKINMA AJANLARI

Bölgesel Kalkınma Ajansları, II. Dünya Savaşı öncesinde bölgesel farklılıkları gidermek ve bölgesel kalkınmayı hızlandırmak için geliştirilmiş bir modeldir. İlk Bölgesel Kalkınma Ajansı; bölgesel kalkınma olgusunun gelişmesi, bölgenin kalkınmasına yönelik olarak, bölgesel ölçekte ekonomiyi canlandırmak, örgütlemek ve geliştirmek hedefi doğrultusunda, 1933 yılında ABD’de *Tennessee Valley Authority* (TVA) adı altında kurulmuştur. Dönemin ABD Başkanı Franklin Roosevelt’in imzası ve Kongre’nin onayı ile 18 Mayıs 1933’te kurulan TVA, kurulduğu dönemde, Tennessee Nehri üzerinde gemiciliği güçlendirmeyi, sel baskınlarını engellemeyi, elektrik gücü üretmeyi ve zirai ve endüstriyel kalkınmayı sağlamayı hedeflemiştir. Amerika kıtasında başlayan bu uygulama, II. Dünya Savaşı’nın yıkıcı etkileri ve hızlı teknolojik gelişmelerle birlikte, 1950’li yıllardan itibaren Avrupa kıtasında da kendini göstermeye başlamıştır.

Bölge kalkınma ajansları Avusturya, Belçika, Fransa ve İrlanda’da 1950’li yıllarda; Almanya, İngiltere, İtalya ve Hollanda’da 1960-70’li yıllarda; Yunanistan, İspanya, Finlandiya ve Danimarka’da 1980’li yıllarda oluşturulmuştur (ARSLAN, 2008).

1980’ler sonrası hız kazanan küreselleşme sürecinin yarattığı rekabet ve devletin ekonomideki ağırlığının giderek azalmasıyla birlikte, yerel birimler birer ekonomik aktör konumuna gelmeye başlamıştır. Yerel kaynaklarını ve potansiyellerini iyi harekete geçirerek belirli sektörlerde uzmanlaşan bölgelerin, dünya ekonomisinde de diğer bölgelerle karşılaştırıldığında birtakım üstünlük ve rekabet avantajları elde ettikleri gözlemlenmektedir. Bu üstünlük ve avantajların elde edilmesi kendiliğinden ortaya çıkan birer olgu olmayıp bölgedeki kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ve güç birliği yaparak belirli strateji ve politikalar doğrultusunda organize olmaları ve ortak hareket etmelerinin bir sonucudur (KARACADAĞ KALKINMA AJANSI, 2010a).

Bölgelerin uluslararası alanda giderek önem kazanmasıyla yatırım çekme, tanıtım faaliyetlerini

yürütme, bölgedeki aktörler arası işbirliği ve eşgüdümü sağlama gibi faaliyetleri üstlenen Bölgesel Kalkınma Ajansları da özellikle 1990'lardan sonra yaygınlaşmıştır. Birçok ülkede farklı yapı ve statüde de olsa ajanslar uygulama alanı bulmuştur. Bölgesel Kalkınma Ajansları, bölgelerin potansiyellerine dayanan ve küresel rekabette avantaj sağlama amacındaki kalkınma stratejilerinin hazırlanmasında temel unsur konumuna gelmişlerdir. Bu sebeple de ajansların, küresel rekabet sürecinin bölgesel/kurumsal aktörleri olarak önemi daha belirgin hale gelmeye başlamıştır (ÖZER, 2007).

Birçok Avrupa ülkesinde bölgesel ölçekte ekonomiyi canlandırmak, örgütlemek ve geliştirmek amacıyla kurulan Bölgesel Kalkınma Ajanslarının sayısı, 1990'larda AB'nin artan etkinliği ve rekabet edebilirliği artırmaya yönelik bölgesel kalkınma fonları sayesinde hızla artmıştır. Bu dönemde AB tarafından Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Litvanya, Letonya, Polonya, Portekiz, Slovakya, İsveç ve Ukrayna gibi ülkelere Bölgesel Kalkınma Ajansı kurmaları için öneride bulunulmuş, ajansların kuruluş aşamasında finansman ve uzman desteği sağlanmıştır (KARAARSLAN, 2008).

Günümüzde Avrupa ülkelerinde 200'ü aşkın kalkınma ajansı bulunmaktadır. Bunların büyük kısmının Brüksel'de ve diğer merkezlerde temsilcilikleri vardır. Ayrıca Avrupa genelinde 150 üyesi bulunan EURADA (European Association of Regional Development Agencies) isimli kuruluş da ajansların üst kuruluşu olarak faaliyet göstermektedir. Avrupa Bölgesel Kalkınma Ajansları Birliği (EURADA), kalkınma ajanslarını, sektörel ve genel kalkınma problemini belirleyen, bunların çözümüne yönelik olanakları ve çözümleri saptayan ve buna yönelik geliştirilen projeleri destekleyen kuruluşlar olarak tanımlamasına rağmen, bu tanıma tam olarak uymayan bölgesel kalkınma ajansları da bulunmaktadır. Buna göre bölgesel kalkınma ajanslarının tek ortak özelliği, bazılarının ana ve ek uğraşları yabancı yatırım çekmek olsa da, tümünün bir coğrafi alanda bulunan içsel potansiyeli geliştirmekle görevli olmasıdır (YÜCEYILMAZ, 2007).

4. TÜRKİYE'DE KALKINMA AJANSLARI

Bilindiği gibi, ülkelerin en büyük sorunu ekonomik ve sosyal kalkınma ve gelişmeyi gerçekleştirmektir. Ekonomik ve sosyal kalkınma ve gelişmenin gerçekleştirilmesi tek başına yeterli olmayıp bu kalkınma ve gelişmenin yurt genelinde ve bölgeler arasında dengeli bir şekilde olması ve sonuçlarından toplumun bütün kesimlerinin yararlanması son derece önemlidir.

Türkiye'de de kalkınma her dönemde gündemdeki en önemli konuların başında yer almış ve bu amaçla çeşitli politikalar uygulanmıştır. Ancak, dünyadaki ve ülkemizdeki ekonomik konjoktüre bağlı olarak genel olarak kalkınma ve özel olarak bölgesel kalkınma ve gelişme politikalarında da değişimler göze çarpmaktadır. Türkiye'de bölgesel kalkınma politikalarındaki değişim genel olarak dört döneme ayrılarak incelenmektedir. Bu dönemler şunlardır:

1923-1950 arası dönem: Ulusal kalkınma ön planda olup bölgesel kalkınmaya yönelik herhangi bir çaba sarf edilmemiştir.

1950-1960 arası dönem: Bu dönemde de bölgesel kalkınmaya ilişkin özel politikalar söz konusu değildir. Liberal bir yaklaşımın benimsenerek özel sektörün teşvik edildiği ve bölgesel politikaların

uygulanmadığı bu dönemde, özel sektör yatırımları İstanbul ve çevresinde yoğunlaşmıştır.

1960-1980 arası dönem: Planlı kalkınma dönemine geçildiği bu periyotta, önceki dönemlere kıyasla, bölgesel politika ve hedeflere daha fazla vurgu yapılmaya başlanmıştır. Bu dönemde, iller bazında verilen teşvikler şeklinde bölgesel gelişme politikaları benimsenmiştir.

Ülkemizde, planlı ekonomik kalkınma anlayışının benimsendiği 1960'lı yıllardan beri, bölgesel gelişmeye ve bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının giderilmesine özel bir önem verilmiştir. Hazırlanan bütün kalkınma planlarında bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesi öncelikli alanlardan biri olmuş; bölgesel gelişmenin hızlandırılması ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının giderilmesi amacıyla bölgesel gelişme planlarının yanı sıra, yatırım teşvikleri, kalkınmada öncelikli yöre (KÖY) politikaları, organize sanayi bölgeleri (OSB) ve küçük sanayi siteleri (KSS) ile kırsal kalkınma projeleri gibi çeşitli kalkınma araçları kullanılmıştır.

1980 sonrası dönem: Bu dönemde teşvik kapsamındaki iller uygulaması sürdürülmekle birlikte, neo liberal bir ekonomi anlayışının ön plana çıktığı görülmektedir (ARSLAN, 2008).

Dünyadaki ekonomik konjoktüre paralel olarak ülkemizin ekonomisi de büyük değişim ve dönüşümler yaşamıştır. Özellikle 24 Ocak 1980 Kararlarından sonra, hızlı bir şekilde dışa açılma, ekonomik politikalarda yapısal dönüşüm ve uluslararası piyasalara entegre olma süreci yaşanmıştır.

Ancak, elde edilen bütün kazanımlara rağmen, ülkemizde gelişmişlik farklılıkları bugün de önemli bir ekonomik ve sosyal sorun olarak varlığını sürdürmekte ve gündemin en ön sıralarında yer almaya devam etmektedir. Günümüzde, geri kalmış bölgelerimizin yerel kaynak ve potansiyellerinin harekete geçirilmesi, istihdam düzeylerinin artırılması, işsizliğin azaltılması ve rekabet güçlerinin geliştirilmesi suretiyle bölgeler arası ve bölge içi ekonomik ve sosyal gelişmişlik farklılıklarının azaltılması ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi ülkemizin temel öncelikleri arasındadır (KARACADAĞ KALKINMA AJANSI, 2010).

Bu önceliklerden yola çıkarak ve Ülkemizin 2000'li yıllarda Avrupa Birliği adaylığı müzakere sürecinde gerçekleştirdiği yapısal uyum reformları kapsamında 2006 yılında TBMM'de kabul edilen 5449 sayılı Kanun ile Kalkınma Ajansları kurulmuştur. Kalkınma Ajanslarının kuruluşu, Türkiye açısından önemli bir yenilik olarak değerlendirilmektedir. Çünkü, devletler, geçmişte bölgesel kalkınma stratejilerini ve planlarını daha çok merkezden hazırlayarak uygulama eğiliminde olmuştur. Türkiye'de pilot uygulama olarak 2006 yılında başlayan Kalkınma Ajanslarının kuruluşu, ülkemizde 1960'lı yıllarda başlayan merkezden planlama yaklaşımından önemli bir kırılma olarak görülmektedir.

4.1 Kalkınma Ajanslarının Kuruluş Süreci

Kalkınma Ajansları ilk defa 25 Nisan 2003 tarihli Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarı Taslağı çerçevesinde, Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı Taslağı'nın (KYTKT) 25 inci maddesinde yer edinmiş; daha sonra ise, "*Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Kurulması Hakkındaki Kanun Tasarısı Taslağı*" başlıklı ayrı bir kanun tasarısı haline getirilerek KYTKT'dan çıkarılmıştır. Temel kanunda bölgesel kalkınma ajansı olarak adlandırılan birimler, 2005 yılında kanunlaşmadan hemen önce TBMM çalışmaları

esnasında “bölge yönetimi sistemi”nden başlayarak “eyalet sistemi mi?” tartışmalarının çıkması endişesiyle kurulması planlanan birimlerin isminden “bölge” sözcüğü çıkarılmıştır. Bu şekilde, 5449 sayılı “Kalkınma Ajansları’nın Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkındaki Kanun Tasarısı” TBMM tarafından 25.01.2006’de kabul edilmiş ve 08.02.2006 tarih ve 26074 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (ARSLAN, 2008; YÜCEYILMAZ, 2007).

DPT tarafından yapılan İstatistiksel Bölge Birimleri Sınıflandırmasına dayanılarak toplam 26 bölgede kalkınma ajansı kurulması öngörülmüştür. Ajanslar 5449 sayılı Kanuna dayanılarak Bakanlar Kurulu Kararıyla kurulmaktadır.

Harita 1- Kalkınma Ajanslarının Kurulduğu İstatistikî Bölge Birimleri

4.2 Neden Kalkınma Ajansları?

5449 sayılı Kalkınma Ajansları’nın Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkındaki Kanun’un amacı; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere oluşturulacak kalkınma ajanslarının kuruluş, görev ve yetkileri ile koordinasyonuna ilişkin esas ve usulleri düzenlemek şeklinde ifade edilmiştir.

Bilindiği gibi, ulusal kalkınmanın, çeşitli toplum kesimleri ve bölgeler arasında dengeli bir işbölümü ile gerçekleştirilmesi ve buna paralel olarak kalkınmanın getirilerinin de kesimler ve bölgeler arasında dengeli dağılımı hükümet programları ve kalkınma planlarının en öncelikli konuları arasında yer almıştır. Ekonomik refahın, toplum kesimleri ve iller, bölgeler arasında, kısacası mekânda dengeli dağılımının sağlanması, günümüz toplumlarında sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak ortaya çıkmaktadır. Bu politika, aynı zamanda ekonomik ve sosyal uyum ile toplumsal istikrarın önemli unsurları arasında yer almaktadır.

Günümüzün gelişmiş toplumlarında, genel büyüme oranı ve ortalama gelir düzeyi kalkınmışlığın tek göstergesi olarak görülmemektedir. Artık bu gelirin nasıl bir yapıda, hangi kesimlerin katkısıyla üretildiği ve kesimler arasında ve mekânda nasıl dağıldığı da gelişmişlik göstergeleri arasında zikredilmektedir. Ayrıca, büyümenin ve gelişmenin sürdürülebilirliği, bu hususları dikkate alan bir yönetim ve üretim yapısının varlığıyla doğru orantılı görülmektedir.

Ülkemizde bölgeler arası gelişmişlik farklarının dengeli bir yapıya kavuşturulması, bölgesel ve yerel kalkınmanın hızlandırılması ve sürdürülebilir dengeli bir gelişmenin sağlanması için çeşitli politikalar ve araçlar uygulanmıştır. Bunların başında, çeşitli büyüklükteki bölgeleri hedef alan bölge planları yer almaktadır. Kalkınma planlarının sektörel öncelikleri ile mekânsal boyutların bütünleştirilmesine yönelik olarak, bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmak ve sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirmek amacıyla, çeşitli dönemlerde merkezde muhtelif bölgesel gelişme planları hazırlanmıştır.

Ancak, çoğu zaman kalkınmada öncelikli yöreleri hedef alan destek uygulamaları, organize sanayi bölgeleri politikası, yatırımlarda devlet yardımları ve kırsal kalkınma projeleri ile birlikte yürürlüğe konulan bölge planları, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasında ve hedeflenen gelişme düzeyini ve ortamını oluşturmada beklenen etkiyi doğuramamıştır. Anılan bölgesel kalkınma projelerinden GAP dışında kalanlar kapsamlı bir uygulama şansı bulamamış ve hemen hemen tamamı beklenen başarıya ulaşamamıştır. Planlı dönemde sağlanan olumlu gelişmelere rağmen, gerek Türkiye'nin tam üye olarak katılmayı hedeflediği AB ülkeleriyle olan gelir farkı, gerekse ülke içinde bölgeler arası gelir ve gelişmişlik farklılıkları somut gelişmeler sağlanması gereken önemli bir sorun alanı olarak gündemdeki yerini korumaya devam etmektedir.

Bölgesel gelişme alanında AB'ye uyum sürecinin bir gereği olarak, yerleşme merkezlerinin kademelenmesini, iller arasındaki fonksiyonel ilişkileri, coğrafi koşulları, istatistik toplama ve plan yapma amacına uygunluğu da dikkate alarak, AB istatistikî sınıflandırmasına (NUTS) paralel bir şekilde, üç düzey halinde İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) yapılmıştır. AB yetkilileri tarafından da onaylandıktan sonra, 28 Ağustos 2002 tarih ve 2002/4720 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan bu sınıflandırmanın, yine aynı Karar kapsamında bölgesel politikaların çerçevesinin belirlenmesinde esas alınması kararlaştırılmıştır.

Bu çerçevede, bölgesel gelişme alanında, Türkiye'den 2003 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesinde Ulusal Kalkınma Planı ve İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 2'lerde (NUTS 2) bölgesel kalkınma planları hazırlanması suretiyle,

- Bölgesel farklılıkları azaltmayı amaçlayan bir ulusal ekonomik ve sosyal uyum politikasının geliştirilmesi,
- Bu başlık altındaki mevzuatın uygulanmasını kolaylaştıracak yasal çerçevenin kabul edilmesi,
- Bölgelere yönelik kamu yatırımlarına ilişkin öncelik kriterlerini ortaya koyan çok yıllık bütçeleme usullerinin oluşturulması,

- Bölgesel kalkınmayı yürütecek idari yapıların güçlendirilmesi ve
- Bölgesel kalkınma planlarını uygulamak üzere, NUTS 2 düzeyinde bölge birimlerinin kurulması istenmektedir.

Katılım Ortaklığı Belgesi temelinde, AB'ye ekonomik ve sosyal uyum sürecinin çerçevesini oluşturan ve 2004-2006 dönemini içine alan **Ön Ulusal Kalkınma Planı**'nda, bölgesel gelişme politikalarını yerel bazda uygulayacak kurumsal bir mekanizmanın geliştirilmesi ve bu alandaki program ve projelerin yönetimine ilişkin bazı görevlerin Kalkınma Ajanslarına (KA) devredilmesi öngörülmüştür.

Ajansların kuruluşu 58. Hükümet tarafından hazırlanarak yürürlüğe konulan ve 59. Hükümet tarafından da aynen benimsenen **Acil Eylem Planı**'nın (AEP) gerçekleştirmeyi öngördüğü en önemli hukuki, kurumsal ve yapısal düzenlemeler arasında yer almaktadır.

Ajansların kuruluşuyla, kaynakların hem yerinde ve daha etkin kullanılması, hem de iller ve bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının azaltılması ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi amacıyla İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (NUTS-İBBS) dikkate alınarak alt bölge düzeyinde; planlama, koordinasyon, uygulama, izleme ve değerlendirme fonksiyonları olan yeni hizmet bölgeleri ve birimlerinin oluşturulması hedeflenmiştir.

AEP amaçlarına uygun olarak, bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarını azaltıcı politikalar merkezi yönetim tarafından, **yereldeki ve iller arasındaki gelişmişlik farklılıklarının giderilmesine yönelik çalışmalar ise merkezin koordinasyonu ve yönlendirmesi altında hizmet bölgeleri (Ajanslar) tarafından yürütülecektir.**

Ajansların kuruluşu ve işler hale getirilmesiyle, AB katılım öncesi hibeleriyle desteklenen bölgesel programların yerelde bu birimler tarafından koordine edilmesi ve uygulanması planlanmaktadır.

Ajanslar bu alanda da çok önemli bir ihtiyacı karşılayacak ve gelecekte genişleyerek devam etmesi beklenen AB destekli bölgesel kalkınma programlarının, yereldeki uygulama ve koordinasyon altyapısını meydana getirecektir.

4.3 Değişen Yönetim Anlayışı ve Kalkınma Ajanslarında Yönetim

Kalkınma ajansları; katılımcı, teknik kapasitesi yüksek ve dinamik yapılarıyla bölge planlarının hazırlanması ve yürütülmesinde önemli rol oynayacak kuruluşlar olarak tasarlanmıştır. Ajanslar, DPT'nin koordinasyonunda bölge planlarının hazırlanması, gelişme hedeflerine odaklanmış projelerle hayata geçirilmesi, bölgelerde gelişme dinamiklerinin harekete geçirilmesi ve güçlendirilmesi konularında öncü kuruluşlar olacaktır. Ajanslar, bu işlevlerini gerek bölgedeki paydaşlarla, gerekse DPT başta olmak üzere, merkezi yönetim kuruluşlarıyla sıkı bir etkileşim ve işbirliği çerçevesinde gerçekleştirecektir.

5449 sayılı Kanun'da, kalkınma ajanslarının organları; Kalkınma Kurulu, Yönetim Kurulu ve Genel Sekreterlik şeklinde belirlenmiştir. Ayrıca, bölge illerinde Genel Sekreterliğe bağlı Yatırım Destek

Ofisleri kurulacağı öngörülmüştür. Yatırım Destek Ofisleri, görevleri ile ilgili olarak Genel Sekreterliğe karşı sorumludur.

Kalkınma Kurulu; Bölgesel gelişme hedefine yönelik olarak; bölgedeki kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel yönetimler arasında işbirliğini geliştirmek ve ajansı yönlendirmek için kurulmuştur. Ajansın kurulduğu illerin dengeli şekilde temsiliyi sağlayacak yapıda, en fazla yüz üyeden oluşan Kurul, Ajansın tavsiye ve danışma organıdır.

Yönetim Kurulu; Ajansın karar organıdır. Tek ilden oluşan bölgelerde vali, büyükşehir belediye başkanı, il genel meclisi başkanı, sanayi odası başkanı, ticaret odası başkanı ile kalkınma kurulu tarafından özel kesim ve/veya sivil toplum kuruluşlarından seçilecek üç temsilciden; birden fazla ilden oluşan bölgelerde il valileri, büyükşehir belediye başkanları veya büyükşehir olmayan illerde il merkez belediye başkanları, il genel meclisi başkanları ve her ilden birer kişi olmak kaydıyla ticaret ve sanayi odası başkanlarından oluşur. Yönetim kurulun başkanı Vali'dir.

Genel Sekreterlik; Genel sekreterlik Ajansın icra organıdır. Genel sekreterliğin ve yatırım destek ofislerinin en üst amiri genel sekreterdir. Genel Sekreter, Yönetim Kurulu'na karşı sorumludur.

Yatırım Destek Ofisleri; Bölge illerinde, Yönetim Kurulu Kararı ile biri koordinatör olmak üzere, en çok beş uzmandan oluşan yatırım destek ofisleri teşkil edilir. Yatırım destek ofislerinde çalışan uzman personel sayısı, bölge ve ilin ihtiyaçlarına cevap veremez hale geldiği takdirde bu sayı, Yönetim Kurulu Kararı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın onayı ile artırılabilir.

4.4 Kalkınma Ajanslarının Bütçesi ve Gelir Kaynakları

Ayrı tüzel kişiliğe sahip esnek çalışabilen kurumsal yapılar olarak tasarlanan kalkınma ajanslarının finansman kaynakları şu şekilde belirlenmiştir:

- Genel bütçe vergi gelirlerinin binde beşi olarak aktarılacak ödenekten Yüksek Planlama Kurulunca her bir Ajans için belirlenecek pay,
- Avrupa Birliği ve diğer uluslararası fonlardan sağlanacak kaynaklar,
- Faaliyet Gelirleri,
- İl Özel İdare ve Belediye Gelirleri'nin yüzde biri,
- Sanayi ve ticaret odalarının gelirlerinin yüzde biri,
- Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarca yapılan bağış ve yardımlar,
- Bir önceki yıldan devreden gelirler.

4.5 Kalkınma Ajanslarının Proje ve Faaliyet Desteklemeleri

Kalkınma ajanslarının sağlayacağı proje ve faaliyet destekleri ile ilgili iş ve işlemlerin usul ve esaslarını, bunlardan yararlanma ilke ve kurallarını düzenlemek amacıyla 08.11.2008 tarih ve 27048

sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan *Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği* çıkarılmıştır.

4.5.1 Kimler Destek Alabilir?

Bu Yönetmeliğe göre, Ajans, detayları yıllık çalışma programında ve başvuru rehberinde açıkça belirtilmek kaydıyla,

- Yerel idarelerin,
- Üniversitelerin,
- Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının,
- Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının,
- Sivil toplum kuruluşlarının,
- Kâr amacı güden işletmelerin,
- Kooperatif ve birliklerin,
- Diğer gerçek ve tüzel kişilerin,

Projelerine ve faaliyetlerine destek verebilir.

4.5.2 Hangi Proje ve Faaliyetler Desteklenmektedir?

Yönetmeliğe göre, yukarıda belirtilen kişi ve kurumların aşağıda sayılan türlerdeki proje veya faaliyetleri desteklenebilir.

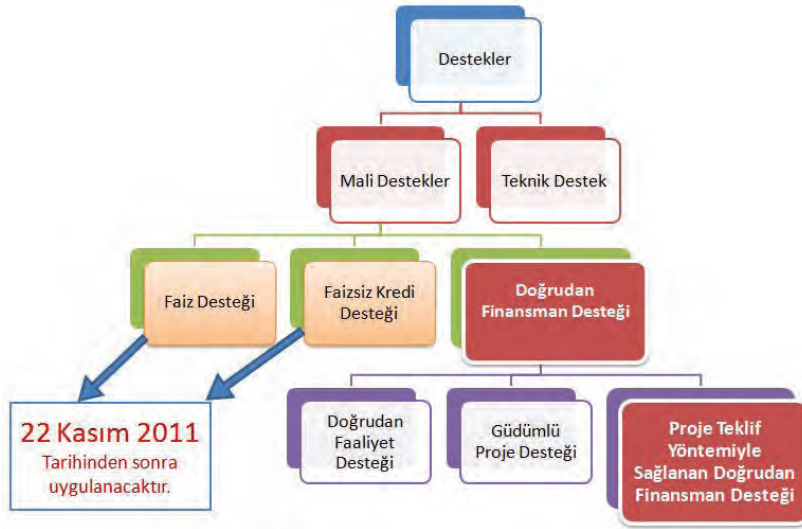
- ❖ Bölge plân ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı proje ve faaliyetler,
- ❖ Bölge plân ve programlarına uygun olarak, bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunan proje ve faaliyetler,
- ❖ Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini ve ortaklık kültürünü geliştiren projeler,
- ❖ Bölgenin kaynak ve imkânlarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya, rekabet gücünü ve yenilik kapasitesi ile ulusal ve uluslararası düzeyde etki ve etkinliği artırmaya yönelik her türlü analiz, strateji, plan çalışması, araştırma ve inceleme gibi çalışmalar,
- ❖ Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının tanıtımına ve geliştirilmesine yönelik proje ve faaliyetler,
- ❖ Yönetim, yenilikçi ve verimli üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, araştırma ve geliştirme, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri doğrudan veya dolaylı olarak destekleyecek proje ve faaliyetler,
- ❖ Türkiye’nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapan, bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine ve kaynak teminine katkı sağlayan proje ve faaliyetler,

- ❖ Bölgedeki kurum ve kuruluşların insan kaynakları ve kurumsal kapasitelerinin artırılmasına, proje üretme ve uygulama kapasitelerinin güçlendirilmesine ve hizmet sunumundaki beceri ve niteliklerinin geliştirilmesine yönelik proje ve faaliyetler.

Ajans; adil, açık ve şeffaf kurallara tabi olmak ve kendisi tarafından yapılan herhangi bir proje teklif çağrısı ile ilişkilendirilmemek koşuluyla, yerel yönetimlerin başta planlama çalışmaları ile bölge plan ve programlarını uygulayıcı veya yerel kalkınma kapasitesini artırıcı faaliyetleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının ve bölgedeki sivil toplum kuruluşlarının yerel ve bölgesel kalkınmaya katkıda bulunabilecek çalışmaları için, mevcut imkânları çerçevesinde kendi personeli eliyle ya da zorunlu hallerde hizmet alımı yoluyla; eğitim verme, program ve proje hazırlanmasına katkı sağlama, geçici uzman personel görevlendirme, danışmanlık sağlama, lobi faaliyetleri ve uluslararası ilişkiler kurma gibi kurumsal nitelikli ve kapasite geliştirici **teknik destek** hizmetleri sağlayabilmektedir.

Kalkınma Ajanslarının destek mekanizmalarını aşağıdaki gibi şematize edilebilir.

Tablo 1- Kalkınma Ajanslarının Destek Mekanizmaları

5. KARACADAĞ KALKINMA AJANSI ÖRNEĞİ

Bu bölümde, TRC2 (Diyarbakır-Şanlıurfa) Bölgesi'nde faaliyette bulunmak üzere kurulan Karacadağ Kalkınma Ajansı'nın kuruluş süreci, organizasyon ve personel yapısı ile kuruluşundan bu yana yürüttüğü faaliyetler incelenmiştir.

5.1 Kuruluş Süreci

5449 sayılı Kanuna dayanılarak Bakanlar Kurulu'nun 22.11.2008 tarih ve 27062 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 2008/14306 sayılı "**Bazı Düzey 2 Bölgelerinde Kalkınma Ajansları Kurulması Hakkında Kararı**" ile aralarında TRC2 (Diyarbakır-Şanlıurfa) Bölgesi'nin de bulunduğu 8 bölgede Kalkınma Ajanslarının kurulmasına karar verilmiştir.

İlgili Bakanlar Kurulu Kararından sonra Diyarbakır ve Şanlıurfa Valiliklerinin koordinasyonu

bölgede Kalkınma Kurulu ve Yönetim Kurulu toplanarak Ajansın kurulma çalışmalarına başlanılmıştır.

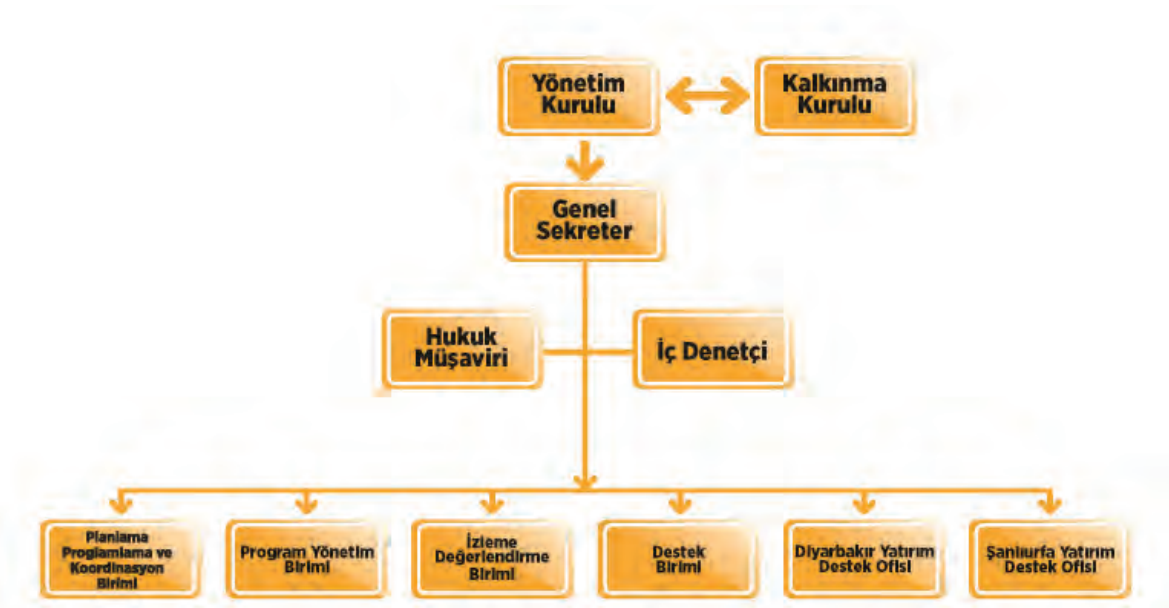
Ajans Genel Sekreterinin atanması ve personel istihdamından sonra hızlı bir kuruluş ve kurumsallaşma sürecine giren Ajans, **5 Aralık 2009** tarihinde hizmet binasının açılmasıyla çalışmalarına başlamıştır.

Başta “**Diyarbakır-Şanlıurfa Kalkınma Ajansı**” (DUKA) ismiyle kurulan bölgedeki Kalkınma Ajansı, kullanımındaki zorluk, diğer ajans örnekleri ve “**Karacadağ**”ın bölge için önemi dikkate alınarak, “**Karacadağ Kalkınma Ajansı**” olarak isim değişikliğine gitmiştir.

5.2 Organizasyon Yapısı

Kalkınma Ajanslarının yönetim yapısı, klasik kamu kurum ve kuruluşlarının işleyişinden farklı olarak tasarlanmış; çalışma birimlerinin kurulması, bölgenin yapısı ve Ajansın fonksiyonuna göre büyük ölçüde Bölgenin inisiyatifine bırakılmıştır. Karacadağ Kalkınma Ajansı'nın organizasyon şeması aşağıdaki gibidir.

Tablo 2- Karacadağ Kalkınma Ajansı Organizasyon Şeması

5.2.1 Kalkınma Kurulu

Bölgesel gelişme hedefine yönelik olarak; Diyarbakır ve Şanlıurfa'daki kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel yönetimler arasında işbirliğini geliştirmek

ve ajansı yönlendirmek üzere, Diyarbakır'dan 49 ve Şanlıurfa'dan 51 temsilcinin katılımıyla 100 üyeye oluşturulan Kalkınma Kurulu, Ajansın tavsiye ve danışma organı olarak görev yapmaktadır. Şimdiye kadar 5 kez toplanan Kalkınma Kurulu, Ön Bölgesel Gelişme Planı ile Bölge Planı'nın hazırlanması ve bölge vizyonunun belirlenmesi sürecine önemli katkılarda bulunmuştur.

5.2.2 Yönetim Kurulu

Ajansın karar organı olan Yönetim Kurulu, Diyarbakır ve Şanlıurfa İllerinin Valileri, Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı, Şanlıurfa Belediye Başkanı, İl Genel Meclisi Başkanları ve Ticaret ve Sanayi Odaları Başkanlarından oluşmaktadır. Her ay düzenli olarak toplanan ve Genel Sekreterlik tarafından uygulanacak kararları alan Yönetim Kurulunun Başkanlığı dönüşümlü olarak birer yıllığına İl Valileri tarafından yürütülmektedir.

5.2.3 Genel Sekreterlik

Ajansın icra organı olan Genel Sekreterlik bünyesinde, Ajansın Bölgede yürüteceği planlama faaliyetleri, vereceği mali ve teknik destekler ile izleme ve değerlendirme faaliyetleri için gereken fonksiyonları ifa edecek şu birimler oluşturulmuştur: Planlama Programlama Koordinasyon Birimi, Program Yönetim Birimi, İzleme ve Değerlendirme Birimi ve Destek Birimi.

5.2.4 Diyarbakır ve Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisleri

Bölgedeki iş ve yatırım olanaklarını tanıtmak, yatırımcılara ücretsiz danışmanlık hizmeti vermek ve yatırımcıların izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini tek elden takip ve koordine etmek, yatırımları izlemek ve teşvik etmek amacıyla, **Diyarbakır** ve **Şanlıurfa**'da **Yatırım Destek Ofisleri** kurulmuştur.

Diyarbakır Yatırım Destek Ofisi (YDO), Ajans Binasında faaliyette bulunmaktadır. Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisi, Şanlıurfa İl Özel İdaresi Binasında faaliyetlerine başlamıştır. Diyarbakır ve Şanlıurfa Yatırım Destek Ofislerinde çalışmak üzere 5'er uzman görevlendirilmiştir.

5.3 Personel Yapısı

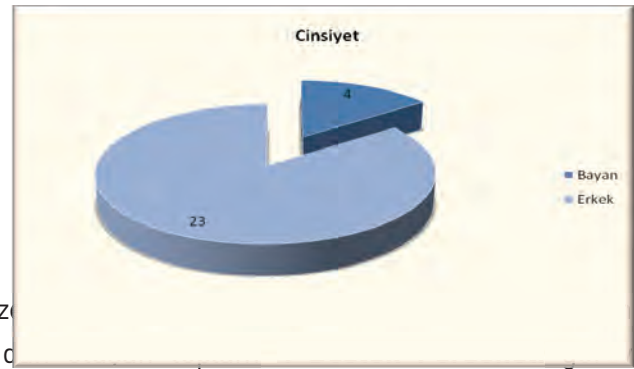
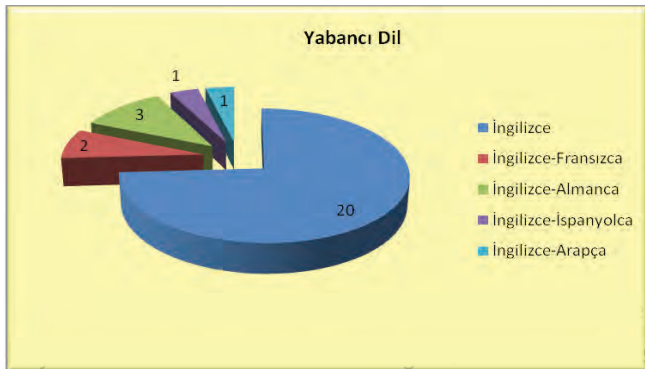
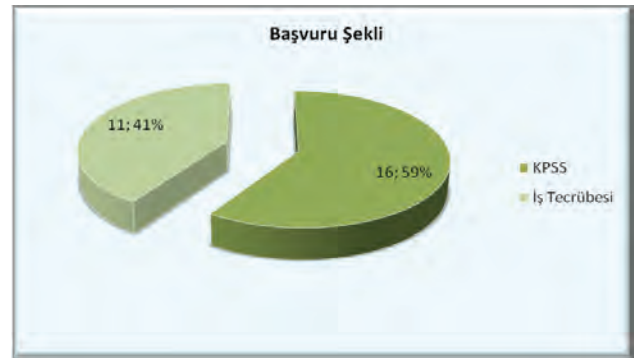
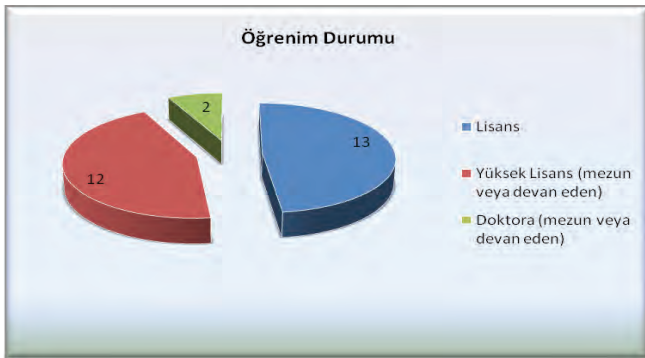
Kalkınma Ajanslarına yüklenen misyon ve görevlerin yanında bunları yerine getirecek personelin nitelikleri de kanun ve yönetmelikler kapsamında belirlenmiştir. Ajanslarda istihdam edilecek Genel Sekreter ve Uzmanlar için belli branşlarda üniversite mezunu olma şartının yanında yabancı dil, KPSS veya alanında en az beş yıllık tecrübe şartları aranmaktadır.

20 Ağustos 2009 tarihinde Ajans Genel Sekreterinin göreve başlamasıyla kuruluş sürecine giren Karacadağ Kalkınma Ajansı, 2009 ve 2010 yıllarında iki kez ilana çıkarak yukarıda belirtilen nitelikleri taşıyan çeşitli branşlarda personel istihdam etmiştir.

31.12.2010 tarihi itibarıyla Ajans bünyesinde 3 İktisat, 2 İşletme, 1 Maliye, 3 Uluslararası İlişkiler, 2 Hukuk, 1 Siyaset Bilimi, 2 Şehir ve Bölge Planlama, 2 Endüstri Mühendisliği, 1 İnşaat Mühendisliği, 2 Tekstil Mühendisliği, 2 Ziraat Mühendisliği, 2 Bilgisayar Mühendisliği, 1 Elektrik-Elektronik Mühendisliği, 1 Jeodezi ve Fotogrametri (Harita) Mühendisliği, 1 Çevre Mühendisliği ve 1 İstatistik bölümü mezunu

olmak üzere toplam **27 Uzman Personel** istihdam edilmektedir. Uzman personelin nitelikleri aşağıdaki grafiklerde yer almaktadır.

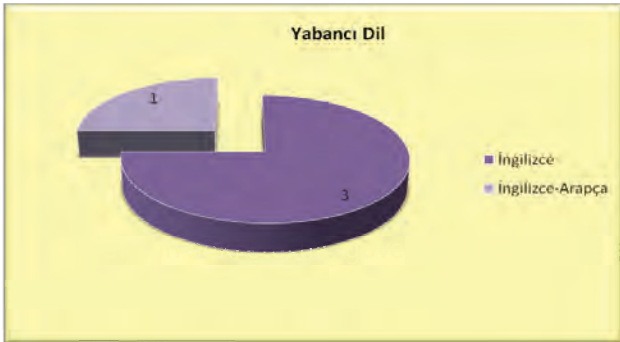
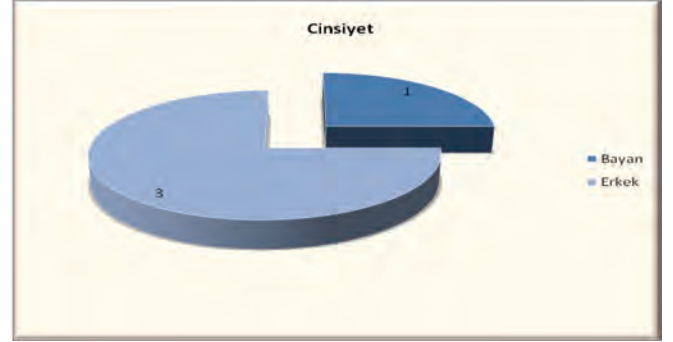
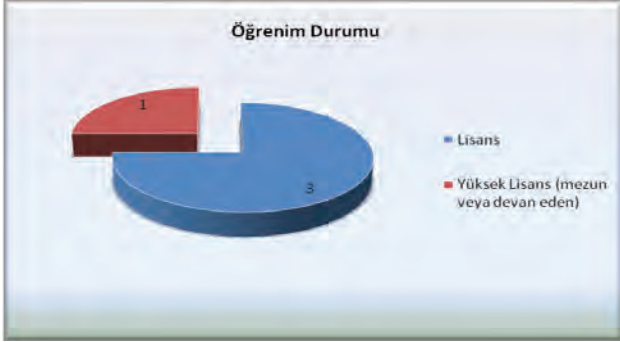
Grafik 1- Uzman Personelin Özellikleri İtibari İle Dağılımı

yapmaktadır.

Böylece Ajansın icra organı olan Genel Sekreterlik, Genel Sekreter ile birlikte toplam **32 kişi** ile görevlerini yerine getirmektedir.

Grafik 2- Destek Personelinin Özellikleri İtibari İle Dağılımı

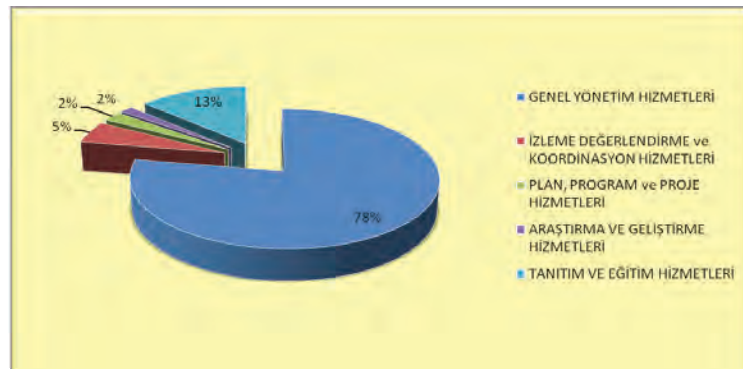
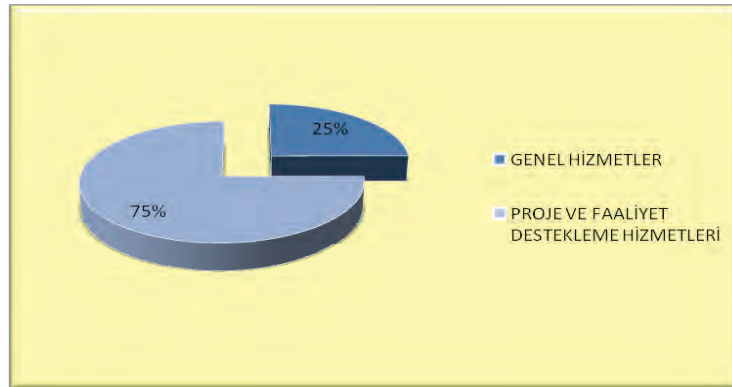
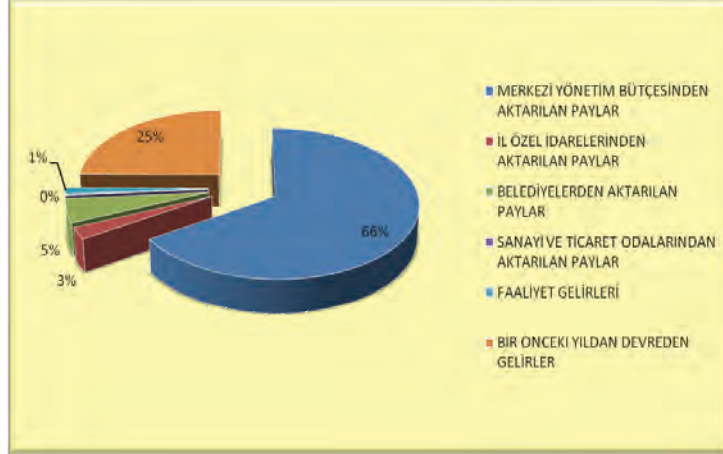

5.4 Bütçesi

Yüksek Planlama Kuruluca 2010 yılında Karacadağ Kalkınma Ajansına Genel Bütçeden **21.247.014,00 TL** transfer edilmiştir. Ayrıca, Türkiye İle Suriye Bölgelerarası İşbirliği Programının Şanlıurfa Uygulaması için **2.500.000,00 TL** aktarılmıştır.

Ajansın 2010 yılı bütçesi, **36.040.502,00 TL** gelir ve **36.040.502,00 TL** gider olarak tahmin edilmiştir. Gelir ve gider kalemleri itibariyle bütçenin dağılımı aşağıdaki grafikte yer almaktadır.

Grafik 3- Gelir Kalemleri İtibariyle Dağılım

5.5 Faaliyetleri

Bu alt bölümde, Karacadağ Katılımına Ajansı'nın kuruluşundan bu yana yürüttüğü faaliyetler gözden geçirilmiştir.

5.5.1 2010 Yılı Ön Bölgesel Gelişme Planı'nın Hazırlanması

Karacadağ Kalkınma Ajansı, personelinin göreve başlamasından hemen sonra, sektörel bazda bölge ile ilgili olarak daha önce yapılmış olan akademik araştırma ve proje çalışmaları sonucu düzenlenen raporları incelenmiş, Diyarbakır ve Şanlıurfa illerinde 20 tane çalıştay düzenleyerek katılımcı bir yaklaşımla 2010 Yılı **Ön Bölgesel Gelişme Planı** tamamlamış ve bu Plan, DPT tarafından onaylanmıştır.

Bu Planda, bölgesel gelişme ve kalkınma için 7 temel hedef belirlenmiştir. Bu hedefler şunlardır:

Hedef 1- İstihdamı Arttırmak, Beşeri ve Sosyal Gelişmeyi Hızlandırmak.

Hedef 2- Bölgede İş Ortamını İyileştirmek, Yatırım Açısından Bölgenin Çekicilik ve Erişilebilirlik Unsurlarını Arttırmak ve Rekabetçi Bir Yapıya Kavuşturmak.

Hedef 3- Bölgenin Turizm Potansiyelini Ortaya Çıkarmak, Turizm Altyapısını Geliştirmek ve Turizmi Teşvik Etmek.

Hedef 4- Tarımsal Üretim Kapasitesini Arttırmak ve Tarıma Dayalı Sanayiye Geliştirmek.

Hedef 5- Bölgenin Sanayisini ve Sanayi Altyapısını Geliştirmek.

Hedef 6- Kentsel Altyapıyı Geliştirmek ve Çevreyi Korumak.

Hedef 7- Bölgedeki Ulaştırma Altyapısını Geliştirmek ve Bölgeyi Bir Bölgesel Lojistik Merkezine Dönüştürmek.

Plan'da, ayrıca, TRC2 Bölgesi'nin gelişmesi ve kalkınması genel hedefi doğrultusunda 2010 yılı için **iki temel amaç** ve bu amaçlara ilişkin öncelikler belirlenmiştir. Bu amaçlar şunlardır:

2010 Yılı Temel Amaç 1- Üretim ve İstihdamı Arttırmak.

2010 Yılı Temel Amaç 2- Bölgenin Turizm Potansiyelini Ortaya Çıkarmak ve Turizm Altyapısını Geliştirmek.

5.5.2 Proje Teklif Çağrısı Yöntemiyle Sağlanan Doğrudan Finansman Desteği

2010 yılı için belirlenen temel amaçların gerçekleştirilmesine yönelik öncelikle desteklenecek sektörler olarak **sanayi, tarıma dayalı sanayi ve turizm** sektörleri belirlenmiş olup bu sektörlerde geliştirilecek projeler için toplam **22.900.000,00 TL**'lik mali destek sağlanması öngörülmüştür.

17 Nisan 2010 tarihinde çıkılan teklif çağrısıyla uygulanan mali destek programları ve ayrılan destek miktarları ile son başvuru tarihleri aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 3- 2010 Yılı Mali Destek Programları

S. N.	Mali Programın Adı	Destek Miktarı (TL)	Son Başvuru Tarihi ve Saati	
			Tarih	Saat
1	Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı	12.500.000,00	04.06.2010	17.00
2	Turizm Altyapısı Mali Destek Programı	10.400.000,00	11.06.2010	17.00
GENEL TOPLAM		22.900.000,00		

5.5.2.1 Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı

Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı'nin amacı, TRC2 (Diyarbakır-Şanlıurfa) Bölgesi'nde yenilikçi ve modern yöntemler kullanılarak sanayi ve tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi, hizmet sektöründe turizmin teşvik edilmesi, sanayi, tarım ve turizm sektörlerindeki işletmelerin rekabet ve ihracat kapasitelerinin artırılması, böylece yeni istihdam olanakları yaratılarak işsizlik ve yoksulluğun azaltılmasıdır.

4 Haziran 2010 tarihinde başvurusu sona eren Ekonomik Gelişme Mali Destek Programına toplam **404** proje başvurusu yapılmıştır. Başvuruların % 53'ü Diyarbakır ve % 47'si ise Şanlıurfa'dan gelmiştir. Diyarbakır'dan yapılan proje başvurularında "**sanayi**" sektörüne yönelik projeler ilk sırada yer alırken, Şanlıurfa'dan yapılan proje başvurularında GAP'ın olumlu etkisiyle "**tarıma dayalı sanayi**"ye yönelik projeler ağırlık kazanmıştır.

Tablo 4- Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Başvuruları

EKONOMİK GELİŞME MALİ DESTEK PROGRAMI			
	Kâr Amacı Güdenler	Kâr Amacı Gütmeyenler	TOPLAM
DİYARBAKIR	199	16	215
ŞANLIURFA	184	5	189
TOPLAM	383	21	404

Bu program kapsamında destek sözleşmesi imzalanan projelere ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir:

Tablo 5- Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Proje Sayısı ve Bütçenin İllere Göre Dağılımı

PROJE SAYISI ¹ VE BÜTÇENİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI			
S.N.	İli	Proje Sayısı	Toplam Bütçe (TL)
1	Diyarbakır	33	6.848.985,29
2	Şanlıurfa	25	5.073.237,39
GENEL TOPLAM		58	11.922.222,69

Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı kapsamında başarılı olan **58 proje** için;

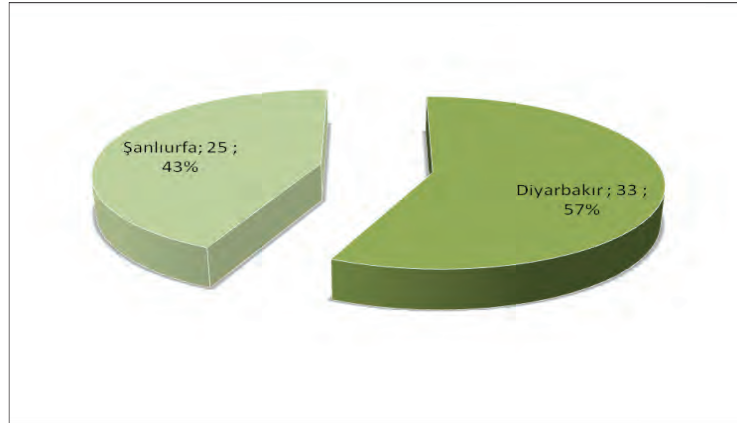
- Ajans tarafından sağlanacak katkı **11.922.222,69 TL**
- Proje sahiplerinin sağlayacağı katkı (eş-finansman) **12.839.678,59 TL**

Olup bu program kapsamında yatırıma yönlendirilerek harekete geçirilecek toplam kaynak

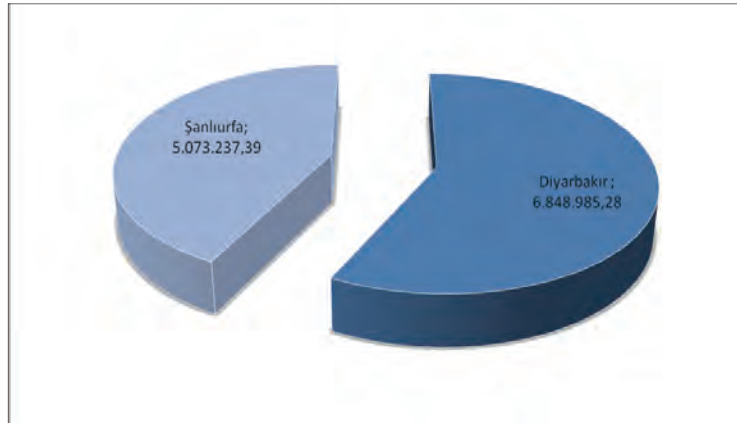
24.761.901,28 TL'dir.

Bu projelerin uygulanmasıyla, bölgede üretim ve ihracat kapasitesinin artırılması ile yaklaşık **650 kişilik** ek doğrudan istihdamın oluşturulması öngörülmektedir.

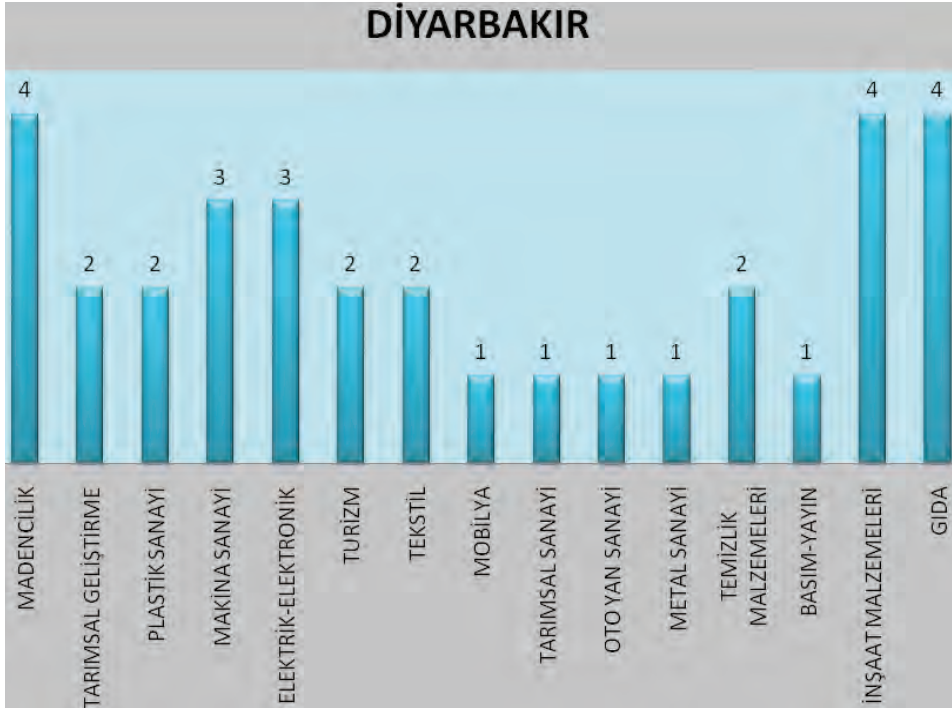
Grafik 6- Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Proje Sayısının İllere Göre Dağılımı

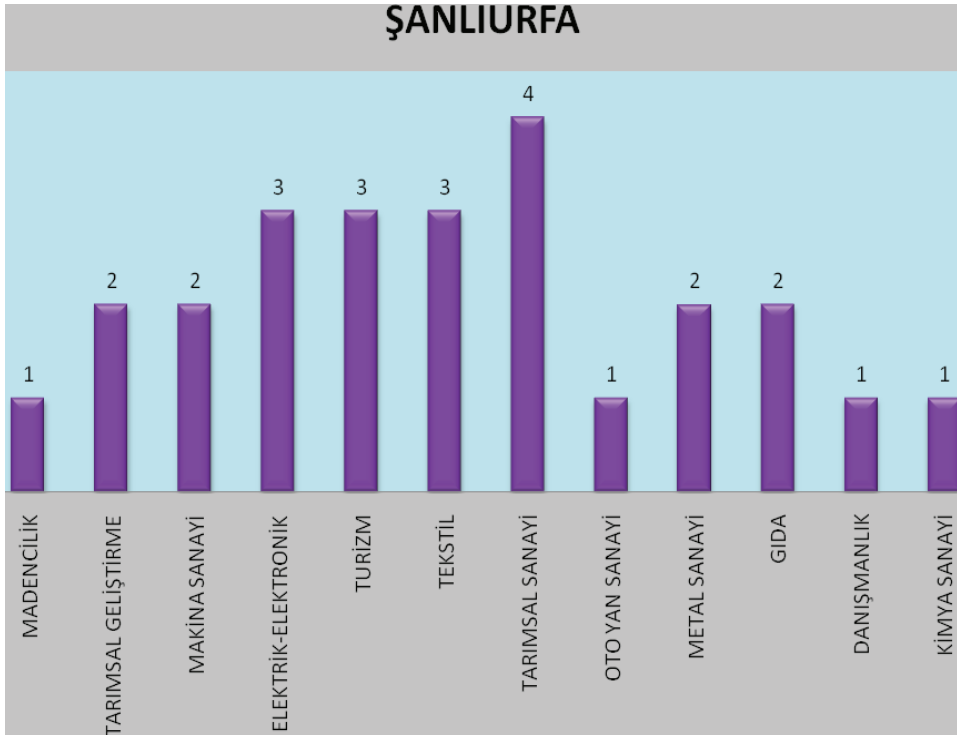
Grafik 7- Ekonomik Gelişme Mali Destek Programı Bütçesinin İllere Göre Dağılımı

Grafik 8- Diyarbakır'daki Projelerin Sektörel Dağılımı

Grafik 9- Şanlıurfa'daki Projelerin Sektörel Dağılımı

5.5.2.2 Turizm Altyapısı Mali Destek Programı

Turizm Altyapısı Mali Destek Programı'nin amacı; tarihi, kültürel ve doğal zenginliklere sahip TRC2 (Diyarbakır-Şanlıurfa) Bölgesi'nde turizm altyapısını iyileştirmek, turizm potansiyelini harekete geçirmek, bu amaçla Bölge'deki turistik öneme sahip tarihi, kültürel ve doğal unsurların restore ve rehabilite edilerek sektörün hizmetine sunulmasını sağlamak, Bölgenin bir turizm çekim merkezine dönüştürülmesine, turizmin çeşitlendirilmesine (kültür, doğa, inanç, sağlık, kongre ve fuar... gibi), turizm sektörünün canlandırılmasına katkı sağlayarak, turist sayısını ve konaklama süresini arttırmak, sektörde yeni istihdam olanakları yaratmak ve böylece işsizlik ve yoksulluğu azaltmaktır.

Turizm Altyapısı Mali Destek Programı için **34** başvuru Diyarbakır'dan ve **32** başvuru Şanlıurfa'dan olmak üzere toplam **66 proje** başvurusu yapılmıştır.

Ajansımıza teslim edilen projelerin illere göre dağılımına ilişkin tablo ve grafik aşağıdaki gibidir:

Tablo 6- Turizm Altyapısı Mali Destek Programı Başvuruları

TURİZM ALTYAPISI MALİ DESTEK PROGRAMI			
	DIYARBAKIR	ŞANLIURFA	TOPLAM
BAŞVURU SAYISI	34	32	66
YÜZDELİK ORAN	% 52	% 48	100

Bu program kapsamında destek sözleşmesi imzalanan projelere ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir:

Tablo 7- Turizm Altyapısı Mali Destek Programı Proje Sayısı ve Bütçenin İllere Göre Dağılımı

PROJE SAYISI VE BÜTÇENİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI			
S.N.	İli	Toplam Bütçe (TL)	Proje Sayısı
1	Diyarbakır	5.337.816,67	12
2	Şanlıurfa	5.062.183,33	11
GENEL TOPLAM		10.400.000,00	23

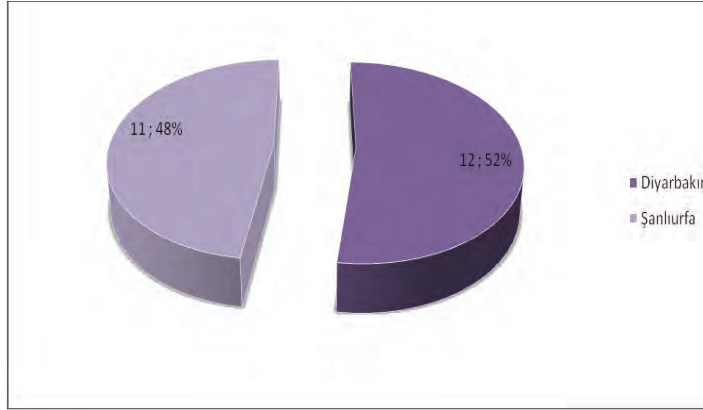
Projelerin **%65'**inekadar hibeverilebilen bu program kapsamında başarılı olan (Diyarbakır+Şanlıurfa) toplam 23 proje için;

- Ajans tarafından sağlanacak katkı **10.400.000,00 TL**
- Proje sahiplerinin sağlayacağı katkı (eş-finansman) **6.979.189,60 TL**

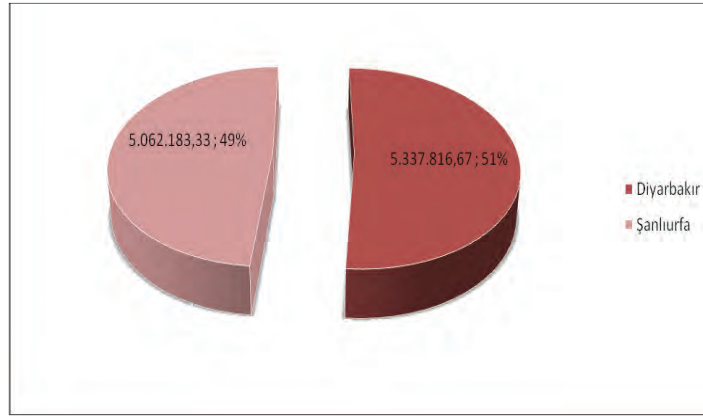
Olup bu program kapsamında yatırıma yönlendirilerek harekete geçirilecek toplam kaynak **17.379.189,60 TL**'dir.

Bu projelerin uygulanmasıyla, bölgemizdeki zengin doğal, tarihi ve kültürel varlıkların korunması, restore ve rehabilite edilerek turizmin hizmetine sunulması; turizm sektörünün geliştirilerek yeni istihdam olanaklarının oluşturulması öngörülmektedir.

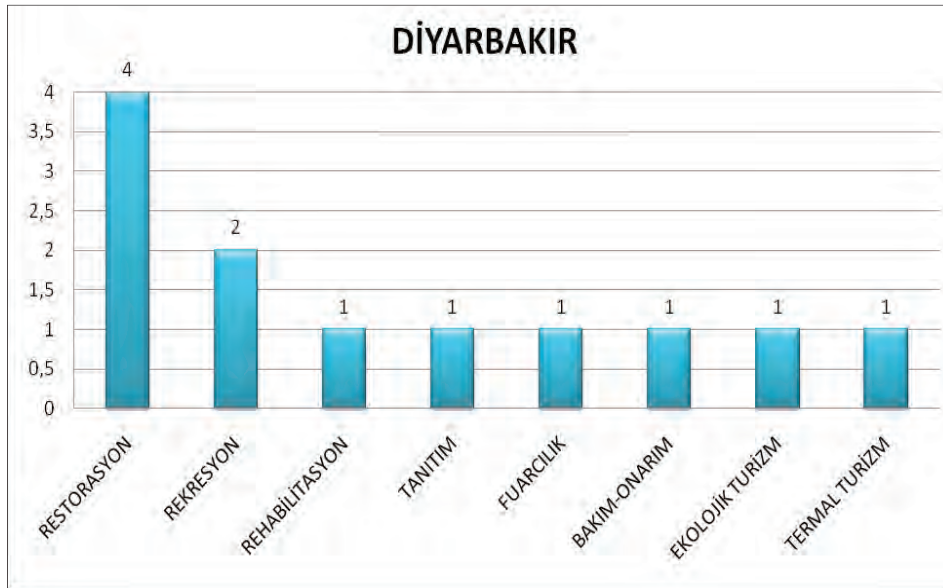
Grafik 10- Turizm Altyapısı Mali Destek Programı Proje Sayısının İllere Göre Dağılımı

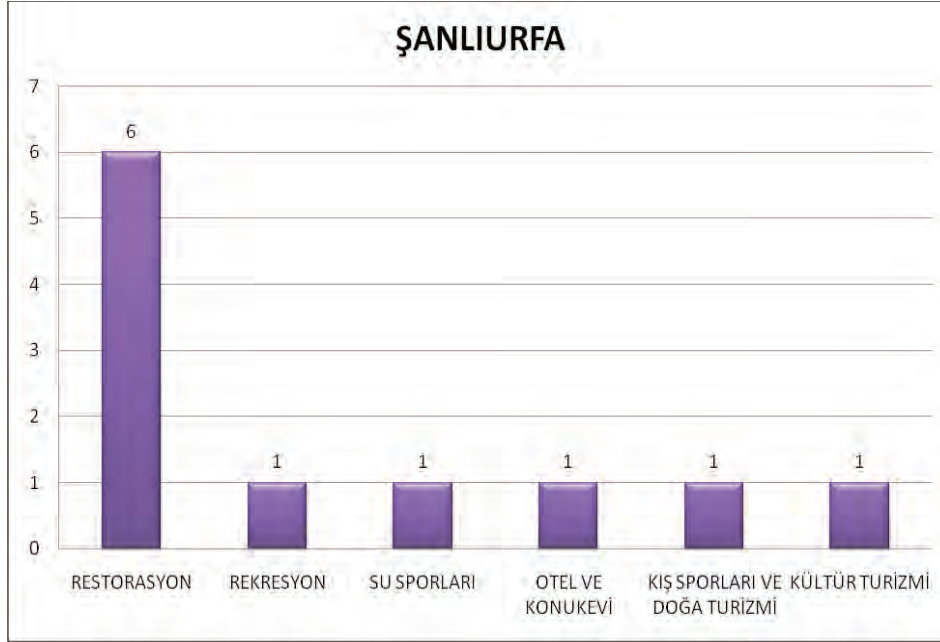
Grafik 11- Turizm Altyapısı Mali Destek Programı Bütçesinin İllere Göre Dağılımı

Grafik 12- Diyarbakir'daki Projelerin Sektörel Dağılımı

Grafik 13- Şanlıurfa'daki Projelerin Sektörel Dağılımı

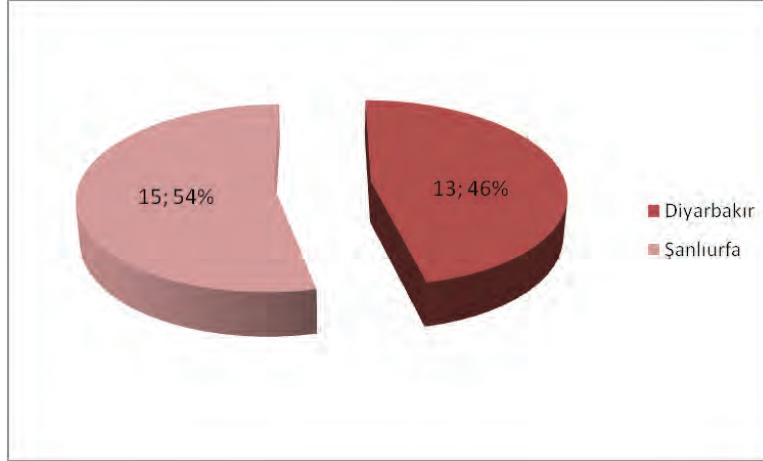
Sonuç olarak, 2010 yılında Ajansımız tarafından toplam 81 projeye hibe desteği verilmektedir. Ajansımız tarafından toplam **22.322.222,69 TL** hibe verilecek; proje sahiplerinin eş-finansman katkısıyla **(19.818.868,19 TL)** birlikte Diyarbakır ve Şanlıurfa Bölgesinde toplam **42.141.090,88 TL**'lik bir yatırımın gerçekleştirilmesine yol açacak; böylece bölgemizde sanayi, tarıma dayalı sanayi ve turizm gelişecek, üretim ve ihracat kapasitesi ile istihdam artacaktır.

5.5.3 Doğrudan Faaliyet Destekleri ve Teknik Destekler

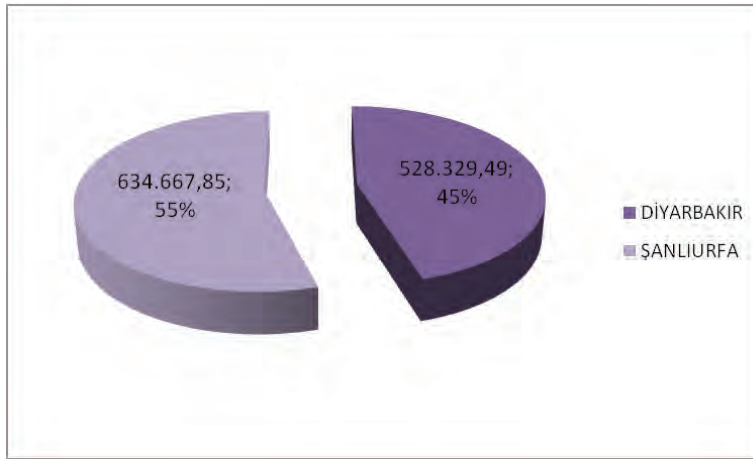
Bu programın amacı; *TRC2 Bölgesinin mevcut potansiyellerinin tespit edilip harekete geçirilmesi; kalkınmanın önündeki risklerin engellenmesi ve bölgede yenilikçilik ve rekabetçiliğin artırılması amacıyla yapılacak araştırma, geliştirme, planlama ve diğer faaliyetlerin desteklenmesidir.*

Son başvuru tarihi 17.12.2010 olan Doğrudan Faaliyet Mali Destek Programı kapsamında 61 proje teklifi Ajansa teslim edilmiştir. Yapılan teknik ve mali değerlendirme sonunda, bu program kapsamında başarılı olan 28 projeye toplam **1.162.997,34 TL** hibe desteği verilmektedir.

Grafik 14- Proje Sayısının İller Bazında Dağılımı

Grafik 15- Proje Bütçelerinin İller Bazında Dağılımı

Projelerin uygulanması için **3 aylık** bir süre öngörülmektedir.

Mali desteklerin yanında Ajans tarafından teknik destekler de verilmektedir. Verilen teknik desteğin **amacı**, bölgedeki (Diyarbakir ve Şanlıurfa) yerel aktörlerin bölgesel kalkınma açısından önem arz eden, ancak kurumsal kapasite eksikliği nedeniyle hazırlık ve uygulama aşamalarında sıkıntı ile karşılaşılan çalışmalarına destek sağlamaktır. Ajans tarafından sağlanacak teknik destek; Ajans tarafından yayınlanan herhangi bir proje teklif çağırısı ile ilişkilendirilmemek koşuluyla;

- Yerel yönetimlerin başta planlama çalışmaları ile bölge plan ve programlarını uygulayıcı veya yerel kalkınma kapasitesini artırıcı faaliyetlerini,
- Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının ve bölgedeki sivil toplum kuruluşlarının yerel ve bölgesel kalkınmaya katkıda bulunabilecek çalışmalarını,

Kapsamaktadır.

Bu program kapsamında verilecek teknik destekler için 2010 yılında Ajansa 43 proje teklifi sunulmuştur. Yapılan teknik ve mali değerlendirme sonucu, 35 proje için teknik destek verilmesi kararlaştırılmış olup bu desteğin maliyetinin **451.122,00 TL** olacağı öngörülmüştür.

5.5.4 Yatırım Destek ve Promosyon Faaliyetleri

Karacadağ Kalkınma Ajansına bağlı olarak kurulan Diyarbakır ve Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisleri tarafından bölgenin iş ve yatırım ortamının iyileştirilmesi, bölgedeki iş ve yatırım olanaklarının tanıtılması, yatırımcıların bölgeye çekilmesi ve yatırımın önündeki bürokratik engellerin azaltılması amacıyla çeşitli çalışmalar yürütülmektedir.

Bu çalışmalar çerçevesinde, bölgedeki iş ve yatırım olanaklarının tanıtılması için iki internet sitesi (www.investdiyarbakir.com ve www.investsanliurfa.com) hazırlanarak yayına başlamıştır. Bölgedeki yatırımcılar sürekli ziyaret edilerek kendilerine ücretsiz danışmanlık hizmeti verilmektedir. Bölge içindeki ve bölge dışındaki fuarlara katılım sağlanarak yatırımcılarla bağlantı kurulmaya çalışılmaktadır. Bölgeye yatırım yapmayı planlayan yatırımcıların bölgeye ilişkin bilgi ve veri taleplerini karşılamaya yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Diyarbakır Yatırım Destek Ofisi tarafından 2010 yılı içerisinde yaklaşık 600 yatırımcı ve Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisi tarafından 2010 yılı içerisinde yaklaşık 550 yatırımcı ile çeşitli görüşmeler yapılmıştır. Yatırımcılara Ajansın ve Yatırım Destek Ofislerinin (YDO) çalışmaları hakkında bilgiler verilmiştir.

Ayrıca, Bölgedeki yatırımlar ile Bölgede yürütülen projeler yakından takip edilmektedir. Diyarbakır'ın turizm potansiyelinin tanıtılması, turizm yatırımcılarının bölgeye çekilmesi, özellikle kültür ve inanç turizmi potansiyelinin vurgulanması, Diyarbakır'ın turizmden hak ettiği payı alması ve Diyarbakır'a karşı ön yargıların kırılması amacıyla taşıyan Diyarbakır Turizm Konferansı, Karacadağ Kalkınma Ajansı'nın destekleriyle 02-03 Mayıs 2010 tarihlerinde Diyarbakır'da gerçekleştirilmiştir.

Turizm Konferansı sonrası yakalanan olumlu havanın devam ettirilmesi düşüncesiyle Mayıs ayı sonunda, geniş katılımlı Turizm Platformu Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Diyarbakır YDO'nun aktif rol aldığı toplantıya, Valilik, Büyükşehir Belediyesi, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası, ilgili STK'lar, Kaymakamlıklar ve turizm yatırımcıları katılmıştır. Toplantı sonunda Turizm Platformunun sekretarya görevi Karacadağ Kalkınma Ajansı Diyarbakır Yatırım Destek Ofisine verilmesi oy birliği ile kararlaştırılmıştır.

Şanlıurfa Sanayisinin Yeniden Yapılandırılması Projesi kapsamında, Şanlıurfa'nın rekabet gücünün artırılmasına yönelik Entegre Sınâî Kalkınma Planı (ESKP) kapsamında geliştirilen temel vizyon ve stratejileri planlayacak, uygulayacak, koordine edecek ve izlemesini yapacak "Yerel Mekanizma" olarak oluşturulan *Şanlıurfa Yerel Rekabet Gücünün Geliştirilmesi Platformu'nun (ŞUYERGEPE)* sekretarya görevi Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisi tarafından yürütülmektedir.

Yatırım Destek Ofisleri tarafından yatırımcılara yardımcı olmak ve yön göstermek amacıyla, bölgedeki yatırımcılar için önemli bir Pazar olan Irak ve Suriye ile ilgili ülke raporları hazırlanmıştır. Ayrıca, bölgede yatırımın önünde engel olarak görülen sorunlarla ilgili araştırma ve inceleme raporları hazırlanmakta ve bu sorunların çözümüne yönelik stratejiler geliştirilmeye çalışılmaktadır.

5.5.5 2011-2013 Bölge Planı'nın Hazırlanması

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından ulusal kalkınma planlarına paralel olarak Bölge Planlarını hazırlama görevi Kalkınma Ajanslarına verilmiştir.

Karacadağ Kalkınma Ajansı tarafından Diyarbakır-Şanlıurfa Bölgesi için 2011-2013 yıllarını kapsayacak Bölge Planı'nın hazırlanması çalışmalarına Nisan 2010 tarihinde başlanmış olup katılımcı bir yaklaşımla hazırlanan Plan'ın ilk versiyonu 13 Aralık 2010 tarihinde DPT'ye sunulmuştur.

Hazırlanan Bölge Planı'nda Bölgemizin gelişmesi ve kalkınması için 4 temel gelişme eksenini ve bu eksenlere uygun temel amaç, strateji ve alt stratejiler belirlenmiştir.

Bölge Planı gelişme eksenleri aşağıdaki gibidir:

EKSEN-1: İstihdam Kapasitesinin ve Rekabet Gücünün Arttırılması.

EKSEN-2: Beşeri ve Sosyal Sermayenin Güçlendirilmesiyle Toplumsal Gelişiminin Sağlanması.

EKSEN-3: Bölge Mekân Organizasyonunun Geliştirilmesi, Yaşam ve Mekân Kalitesinin Arttırılması.

EKSEN-4: Doğal Kaynakların ve Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliğinin Sağlanması.

5.5.6 Diğer Faaliyetleri

Ajanstan projeleri için mali destek alan KOBİ'lerin eş finansman sorunlarının çözümüne katkı sağlamak ve finansmana ulaşmalarını kolaylaştırmak amacıyla, Karacadağ Kalkınma Ajansı tarafından Ziraat Bankası, Halk Bankası, Vakıf Bank ve Finans Bank ile İşbirliği Protokolleri imzalanmıştır.

Bu Protokollere dayanılarak ilgili bankalardan proje sahipleri tarafından eş finansman için **15 Aralık 2010** tarihi itibarıyla **3.930.000,00 TL** ve **485.000,00 EURO** kredi kullanılmıştır. Ayrıca, projelerin teminatı olarak proje sahiplerinden alınan Teminat Mektubu da bankalardan alınan bir gayri nakit kredi çeşididir. Projelerin teminatı olarak **1.218.000,00 TL** Teminat Mektubu söz konusu bankalardan alınarak Ajansa verilmiştir.

Proje desteklerinin ön ödeme usulü ile gerçekleştiriliyor olması, şirketlerin proje başlangıcındaki işletme sermayesi ihtiyacını giderici yönde müspet etki oluşturmaktadır. Takip eden süreçte, proje uygulama usullerimiz gereği şirketlerin de eş finansman sağlaması gerektiği için yabancı kaynak (banka kredisi) kullanımının artış göstereceği değerlendirilmektedir.

Türkiye İle Suriye Bölgelerarası İşbirliği Programı'nın genişletilerek Şanlıurfa'nın da bu programa dâhil edilmesiyle, programın Şanlıurfa ile ilgili faaliyetleri Karacadağ Kalkınma Ajansı tarafından yürütülmeye başlanmış olup bu kapsamda 20 Aralık 2010 tarihinde teklif çağrısına çıkmıştır. Son başvuru tarihi olan 3 Şubat 2011 tarihi itibarıyla 70 proje başvurusu alınmış olup bu başvuruların teknik ve mali değerlendirmeleri tamamlanarak Devlet Planlama Teşkilatına gönderilmiştir.

Ayrıca, Cazibe Merkezlerini Destekleme Programının Şanlıurfa İlini de kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması çalışmalarına destek verilmiştir. Benzer şekilde, bu programın 2011-2013 yıllarına ilişkin Diyarbakır'daki programlama çalışmalarına destek verilmektedir.

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

2000’li yıllardan itibaren gerçekleştirilen reformlarla önemli bir yapısal dönüşüm sürecine giren ülkemizde kurulan Kalkınma Ajansları, 21 inci yüzyılda potansiyelinin farkına varmış ve gelişen bir Türkiye için küresel rekabette önemli roller üstlenebilecek birimlerdir.

Bölgesel gelişme ve kalkınmayı gerçekleştirmede “yerelliği” ve “iyi yönetişimi” esas alarak yeni bir model sunan Kalkınma Ajanslarının kuruluş ve kurumsallaşma süreci son bir yılda büyük bir ivme ve hız kazanmıştır. Aynı zamanda, Kalkınma Ajanslarının kuruluşu, bölgelerde yeni bir heyecan ve beklenti yaratmıştır.

Daha önce de ifade edildiği gibi, kalkınma ajansları; katılımcı, teknik kapasitesi yüksek ve dinamik yapılarıyla bölge planlarının hazırlanması ve yürütülmesinde önemli rol oynayacak kuruluşlar olarak tasarlanmıştır. Kalkınma ajanslarının fonksiyonlarını dört ana başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar; bölgesel planlama, bu planlara dayanarak operasyonel programlar yürütme, bu programlar ile bölgelerde gerçekleştirilen yatırımları izleme-değerlendirme, yatırım tanıtım ve destekleme faaliyetlerini yürütmedir.

Ajanslar, DPT’nin koordinasyonunda bölge planların hazırlanması, gelişme hedeflerine odaklanmış projelerle hayata geçirilmesi, bölgelerde gelişme dinamiklerinin harekete geçirilmesi ve güçlendirilmesi konularında öncü kuruluşlar olabilir. Ajanslar, bu işlevlerini gerek bölgedeki paydaşlarla, gerekse DPT başta olmak üzere, merkezi yönetim kuruluşlarıyla sıkı bir etkileşim ve işbirliği çerçevesinde gerçekleştirmelidir.

Bölgesel kalkınmayı hızlandırmak, uluslararası rekabet edebilirliği sağlamak ve verimli üretimi artırmak için kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları beraber hareket etmek durumundadır. Bölgesel kalkınmada yeni kurumsal yapılardan biri olan kalkınma ajansları, bölgelerde ortak çalışma kültürünün gelişmesine katkıda bulunabilir. Bu yönüyle ajanslar, bölge aktörlerinin, bölgenin gelişmesi, kalkınması ve rekabet gücünün artırılması yönündeki ortak hedeflerinin tespit edilmesi ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için atılacak adımların belirlenmesi açısından bölgelerin “ortak akıl platformu” haline gelebilir.

“Bölgesel gelişme politikalarını yerel bazda uygulayacak kurumsal bir mekanizma” olarak Diyarbakır ve Şanlıurfa Bölgesinde faaliyet göstermek üzere kurulan Karacadağ Kalkınma Ajansı, kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak hedefi doğrultusunda Eylül 2009 tarihinden itibaren kurulma ve kurumsallaşma sürecine hız kazandırmış ve geçen 19 aylık dönemde büyük bir mesafe kaydederek mali ve teknik destekler vermeye başlamıştır.

Diyarbakır ve Şanlıurfa Bölgesi, ülkemizde en fazla göç veren ve en yüksek doğurganlık oranına sahip kentlerin başında gelmektedir. Bu açıdan bölgede, durağan değil, değişken ve genç bir nüfus yapısı

mevcuttur. Özellikle son 25-30 yılda yaşanan asayiş sorunları ve terör nedeniyle, nüfustaki mekânsal hareketlilik artmış, gerek bölge dışına gerekse bölge içinde ağırlıklı olarak Diyarbakır ve Şanlıurfa merkezleri ile bazı ilçe merkezlerine doğru yoğun bir göç yaşanmıştır.

Yüksek göç hızına paralel olarak kentsel altyapı ve konut üretimi aynı hızla sürdürülemediği için çarpık ve sağlıksız kent merkezleri ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, kentlere yığılan nüfusa karşılık, gerekli istihdam olanaklarının oluşturulamaması, Diyarbakır ve Şanlıurfa'da işsizliği en önemli sorun haline getirmiştir. Asayiş sorunları ve terör ile oluşan olumsuz imaj, hem bölge dışından bölgeye yönelik sermaye akışını önlemiş, hem de bölgedeki sermayenin bölge dışına kaymasına sebep olmuştur. Bunun sonucu olarak, bölge adeta bir sorunlar yumağına dönüşmüştür.

Bütün bu olumsuz koşullara rağmen, sahip oldukları doğal, tarihi, kültürel, sanatsal ve yer altı zenginlikleri, jeostratejik konumları, geçmişten bugüne önemli inanç ve ticaret merkezleri olması, genç nüfusları, GAP'ın yarattığı sinerji ve hükümetimizin bölgedeki komşu ülkelerle geliştirdiği olumlu ilişkiler Diyarbakır ve Şanlıurfa için büyük potansiyel ve fırsatlar yaratmaktadır. Bu potansiyel ve fırsatlar iyi değerlendirildiği takdirde, Diyarbakır ve Şanlıurfa'nın hızla büyümesi ve gelişmesi ile gerek GAP Bölgesinin ve gerekse Ortadoğu'nun sanayi, ticaret, finans, kültür ve turizm merkezleri arasında yer alması hiç de yabana atılacak bir ihtimal değildir.

Bu süreçte, bölgenin potansiyelini harekete geçirmede ve bölgesel gelişmeyi gerçekleştirerek bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmada Karacadağ Kalkınma Ajansına büyük görevler düşmektedir. Ancak, Ajans, sadece hibe dağıtan bir kuruluş olarak görülmemelidir. Çünkü kalkınma ajansı, bölgesel kalkınma amacına yönelik vereceği hibe ve kredi desteklerinin ötesinde, bölgesel kalkınma ve gelişmenin yönetiminde ve yönlendirilmesinde kamu ve özel sektör ile sivil toplumun işbirliği ve güç birliğini sağlayarak yerelde yeni bir "yönetişim" mekanizması sunmaktadır. Teknik kapasitesi yüksek, esnek ve dinamik yapıda bir kuruluş olarak tasarlanan kalkınma ajansı, bölgenin gelişmesi ve kalkınması amacıyla bölgenin kaynak ve potansiyelinin araştırılarak ortaya konulması, bu potansiyelin harekete geçirilmesi, bölgenin rekabet edebilirliğinin artırılması, bölgeye yeni yatırımların çekilmesi, böylece yeni istihdam olanakları yaratılarak işsizlik ve diğer ekonomik ve sosyal sorunların azaltılması yönündeki çabalara önemli katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- ARI, F. A. (2006). *Bölgesel Kalkınma Politikalar ve Yeni Dinamikler*, İstanbul: Derin Yayınları.
- ARSLAN, G. E. (2008). "Türkiye Açısından 'Bölge Kalkınma Ajansları' Uygulamasının Değerlendirilmesi", *Ekonomik Yaklaşım*, Cilt: 19, Özel Sayı, ss. 165-182.
- AYANOĞLU, K., M. C. DÜZYOL, N. İLTER ve C. YILMAZ (1996). *Kamu Yatırım Projelerinin Planlanması ve Analizi*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayını. <http://www.dpt.gov.tr/dptweb/ekutup96/>, 14.11.2009.
- BAKANLAR KURULU (2009). *2009/15513 sayılı 2010 Yılı Programı*, 17.10.2009 tarih ve 27379 sayılı Resmi Gazete: Ankara.
- BDDK (2009) "FİNTÜRK-Finansal Türkiye Haritası", <http://ebulten.bddk.org.tr/haritalama/harita.aspx>, 22.12.2009.
- BİRKAN, İ. (2009). "Diyarbakır İmalat Sanayi Profili Araştırması", *Ekodiyar Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 15, Ocak-Nisan 2009, ss. 23-24.
- ÇETİN, M. (2006). "Bölgesel Kalkınma Ajansları", *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2, ss.127-139.
- DEVİRİM, F. (1999). "Türkiye'de 1980 Sonrası Dönemde Uygulanan İstikrar Politikaları", *Yeni Türkiye Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 27 (Türk Ekonomisi Özel Sayısı), ss. 229-233.
- DPT (2001). "Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu", *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayını.
- DPT (2003). *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003)*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayını.
- DPT (2004). *İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2004)*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayını.
- DPT (2006a) *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayını.
- DPT (2006b). *İllerde Öne Çıkan Sanayi Sektörleri*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayını.
- DPT (2009). "İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması", <http://www.dpt.gov.tr/bgyu/biid/ibbs.html> 02.01.2010.
- DPT (2010). *Kalkınma Ajansları İçin Bölge Planı Hazırlama Kılavuzu*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- DTSO (2008). *Sayılarla Diyarbakır*, Diyarbakır: Ticaret ve Sanayi Odası Yayını.
- EKOSEP (2009). *Diyarbakır ve Şanlıurfa Durum Analizi ve Göç Odaklı Stratejik Eylem Planı*, (Yayınlanmamış Rapor).
- EU, UNDP ve SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI (2010). *Integrated Industrial Development Plan for Şanlıurfa v. 1.0*, Technical Assistance for Industrial Restructuring of Şanlıurfa (Unpublished Report), Şanlıurfa.
- GAPBKİB (2006). "GAP Master Planı", <http://www.gap.gov.tr/gap.php?sayfa=Turkish/Ggbilgi/qmaster.html>, 14.12.2009.
- GAPBKİB (2008a). *GAP Eylem Planı*, Ankara: GAPBKİB Yayını. <http://www.gap.gov.tr/Turkish/Genel/eylem812.pdf>, 15.12.2009.
- GAPBKİB (2008b). *GAP Kamu Yatırımlarında Son Durum*, Ankara: GAPBKİB Yayını.
- GAPBKİB (2008c). *Stratejik Plan 2008-2012*, Ankara: GAPBKİB Yayını. <http://www.gap.gov.tr/Turkish/Genel/strplan.pdf>, 03.01.2010.
- GAP GİDEM (2007). *GAP Bölgesi İçin Rekabet Gündemi*, Ankara: GAPBKİB.
- H. Ü. NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ (2009). *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2008. "Çocuk ve Bebek Ölümlülüğü 2008"*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Tübitak, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi Yayını.
- KARAARSLAN, G. (2008). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Bölgesel Politikalar ve Kalkınma Ajansları*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- KARACADAĞ KALKINMA AJANSI (2010a). *Ön Bölgesel Gelişme Planı*, Diyarbakır: Karacadağ Kalkınma Ajansı Yayını.
- KARACADAĞ KALKINMA AJANSI (2010b). *2009 Yılı Faaliyet Raporu*, Diyarbakır: Karacadağ Kalkınma Ajansı Yayını.
- KARACADAĞ KALKINMA AJANSI (2010c). *2010 Yılı Ara Faaliyet Raporu (Ocak-Haziran)*, Diyarbakır: Karacadağ Kalkınma Ajansı Yayını.
- KARACADAĞ KALKINMA AJANSI (2010c). *2010 Yılı Mali Destek Programları Değerlendirme Sonuçları*, Diyarbakır: Karacadağ Kalkınma Ajansı Yayını.
- KOSGEB (2006). *TRC2 Şanlıurfa Alt Bölgesi Bölgesel Kalkınma Raporu*, KOSGEB Yayını: Ankara. <http://www.kosgeb.gov.tr/Yayinlar/duyuru.aspx?yID=205>, 15.12.2009.

- MURAT, G. ve M. BAĞDİGEN (2008). *Kamu İdarelerinde Stratejik Planlama ve Yönetim*, Ankara: Gazi Kitapevi.
- MÜSLÜMOV. A. (2002). *21. Yüzyılda Türkiye’de KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri*, İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- OKTAY E. ve GÜNEY A. (2002). *21. Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu*, 03-04 Ocak 2002, KKTC: Doğu Akdeniz Üniversitesi.
- ÖZER, Y. E. (2007). “Küresel Rekabet - Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Türkiye”. *Review of Social, Economic & Business Studies*, Cilt: 9, Sayı: 10, ss. 389-408.
- ÖZGEN, H. ve DOĞAN S. (1998). “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uluslararası Pazarlara Açılmada Karşılaştıkları Temel Yönetim Sorunları”, *Dış Ticaret Dergisi*, Sayı: 9, Nisan 1998, ss. 87-127.
- PARASIZ, İ. (1998). *Türkiye Ekonomisi: 1923’ten Günümüze İktisat ve İstikrar Politikaları*, Bursa: Ezgi Kitapevi Yayını.
- ŞAHİN, H. (1995). *Türkiye Ekonomisi*, (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3. Basım), Bursa: Ezgi Kitapevi Yayını.
- ŞANLIURFA VALİLİĞİ (2003). *Şanlıurfa İli Gelişme Planı*, Ankara: GAPBKİ Yayını.
- ŞUTSO (2008). “Rakamlarla Şanlıurfa”, <http://www.sutso.org.tr/dosyalar/rakamlarlarurfa.pdf>, 15.12.2009.
- TÜİK (1990). “Genel Nüfus Sayımı Veri Tabanı”, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/nufus90app/idari.zul>, 20.12.2009.
- TÜİK (2000a). “Genel Nüfus Sayımı Veri Tabanı”, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/nufusapp/idari.zul>, 20.12.2009.
- TÜİK (2000b). “Nüfus, Demografi, Konut, Toplumsal Yapı, Göç İstatistikleri”, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=38&ust_id=11, 22.12.2009.
- TÜİK (2009). *Bölgesel Göstergeler TRC2 Diyarbakır-Şanlıurfa*, Ankara: TÜİK Yayını.
- TÜİK (2010a). “Bölgesel Gayri Safi Katma Değer: 2004-2006”, *TÜİK Haber Bülteni*, Sayı: 3, 07.01.2010.
- TÜİK (2010b). “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Nüfus Sayımı Sonuçları” <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>, 29.01.2010.
- YILMAZ, C. ve H. İ. AKÇA (2002). “Türkiye’de Proje Planlama ve Proje Döngüsü Yönetimi”, *Planlama Dergisi*, Özel Sayı (DPT’nin Kuruluşunun 42. Yılı), ss. 377-393.
- YÜCEYILMAZ, H. (2007). *Avrupa Birliği Sürecinde Bölgesel Gelişmeler ve Kalkınma Ajansları*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayını.